

BARBARA RIMAN

Inštitut za narodnosna vprašanja, Ljubljana, Slovenija

FILIP ŠKILJAN

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

Izvorni znanstveni članak

UDK 929.53(497.5: 497.434)"18/19"(091)

94(497.5: 497.434)"19"(091)

Rijeka i planina, granica i ljudi: studija slučaja života pograničnog stanovništva Donjekupske doline i Žumberačkog gorja

Autori u članku na temelju životnih priča kazivača, koji su rodbinskim vezama bili povezani sa Slovenijom, i arhivskih izvora (matičnih knjiga umrlih i vjenčanih sedam rimokatoličkih i dvije grkokatoličke župe uz hrvatsko-slovensku granicu u Karlovačkoj županiji) donose prikaz života pograničnog stanovništva uz rijeku Kupu i na Žumberačkom gorju prije 1991. godine. U članku je poseban naglasak dan na pojedinim etnološkim elementima povezivanja, a koji su bili temelj za zaključivanje o suživotu promatranog prostora. Kao zaključak može se izreći da je suživot u prošlosti bio bogat, a problemi nakon osamostaljenja nastali su tamo gdje je povezivanje bilo najintenzivnije. Autori zaključuju da je u prošlosti, na promatranom prostoru postojao specifičan lokalni identitet koji se temelji na višeslojnim povijesnim suodnosima.

Ključne riječi: Pokuplje, Žumberak, hrvatsko-slovensko povezivanje, pogranični prostor

Uvod

Dužina hrvatsko-slovenske granice iznosi 670 kilometara i najduža je slovenska granica s opsežnim pograničnim područjem koje je prirodno-geografski i društveno-geografski vrlo heterogeno.¹ Premda su očite velike različitosti prirodnih, socijalno-geografskih (uključujući i etničke) i kulturnih značajki te potencijalnih gospodarstvenih mogućnosti između pojedinih dijelova pograničnog područja, ipak vrijede neke karakteristike koje su vidljive s obiju strana granice:

¹ Milan Bufon, Vesna Markelj, „Vpliv vzpostavitve schengenskega režima na prepustnost meje: primer slovensko-hrvaške meje“, *Annales* 20/2 (2010), 483.

1. relativna gospodarstvena nerazvijenost s iznimkom nekih geografski povoljno položenih životnih žarišta uz najvažnije granične prijelaze;
2. relativno mala gustoća naseljenosti;
3. tradicijsko-izolacijske funkcije i slaba prometna povezanost s glavnim političkim, socijalnim i gospodarskim središtima.²

Promatrajući današnju slovensko-hrvatsku granicu, iz povijesne perspektive, valja napomenuti da je ona nasljednica različitih granica iz prošlosti. Temelji se na povijesnim i političko-upravnim granicama, crkveno-upravnim granicama i zemljišno-posjedničkim granicama,³ ali pitanje slovensko-hrvatske granice je i danas izuzetno važno. Ono dobiva na svojoj važnosti od 1990. godine, kada granica počinje dobivati ideološku dimenziju, kako za Sloveniju,⁴ tako i za Hrvatsku. Pitanje slovensko-hrvatske granice postaje relativno noviji konflikt, koji je bio konstruiran nakon 1990. godine, a danas je to goruće pitanje.

Nisu se samo geografi i povjesničari bavili pitanjem slovensko-hrvatske granice, već je ona bila promatrana iz različitih znanstvenih aspekata, i to iz perspektive s objiju strana granice. Preuzimanjem teorija svjetskih i europskih znanstvenika, koji su se bavili pojmom granice, razgraničenja, pograničnog prostora, pograničnog identiteta, trans-graničnog identiteta i slično stvarane su teorije o pograničnim zajednicama i identitetima i u Sloveniji i Hrvatskoj.⁵ Granicom, pitanjem pograničnog prostora kao i prekograničnim kontaktom bavili su se, kao što je već spomenuto, istraživači različitih profila.⁶ Čini se da su slovenski znanstvenici tematici slovensko-hrvatske granice i pograničnog prostora ipak posvetili veću pažnju.

Istraživanje problematike granica i pograničnog prostora nisu se toliko temeljila na životu ljudi u pograničnom prostoru i njihovom doživljaju kako granice tako i pograničnog prostora, a upravo je njih potrebno uključiti kao aktivne sudionike istraživanja. U živote stanovništva pograničnog prostora zarezala se državna granica i to u specifično

2 Helena Ilona Bogнар, Andrija Bogнар, „Povijesni razvoj i političko-geografska obilježja granice i pograničja Republike Hrvatske s Republikom Slovenijom na Žumberku i u Kupsko-Čabranskoj dolini“, *Geoadria* 15/1 (2009), 191-192.

3 Marko Zajc, „K zgodovini oblikovanja meje v Beli krajini“, *Kronika* 58/3 (2010), 632.

4 Marko Zajc, „The Slovenian-Croatian Border: History, Representations, Inventions“, *Acta Histriae*, 23/3 (2015), 504.

5 Vidi više u: Marka Zorko, Ivan Šulc, Marko Kovačić, „Pogranične zajednice u Republici Hrvatskoj: istraživanje lokalnog identiteta u pograničnom području Gorskog kotara“, *Sociologija i prostor* 50/2 (2012), 165-181.

6 Vidi više u: Duška Knežević-Hočevar, „Nekatere dileme oblikovanja konceptov meje in mejnosti“, *Teorija in praksa* 33/1 (1996), 7-17; Vera Kržišnik Bukić, *Narodnostna sestava v obmejnem prostoru med Slovenijo in Hrvaško*, Ljubljana 1997; Vera Kržišnik Bukić, ur. *Slovensko-hrvaški obmejni prostor: življenje ob meji*, Ljubljana 1999; Jasna Čapo-Žmegač, „Povratak na granicu: migracijska iskustva u trokutu Hrvatska-Njemačka-Slovenija“, *Dve domovini* 25 (2006), 89-108; Marko Zajc, *Gdje slovensko prestaje, a hrvatsko počinje*, Zagreb 2008; Damir Josipović, Vera Kržišnik Bukić, *Slovensko-hrvaški obmejni prostor: etnične vzporednice med popisi prebivalstva po letu 1991*, Ljubljana 2010.

povijesno-društveno-kulturno jedinstven prostor. Svakako je bitno napomenuti da je i prije 1991. godine postajala granica, ali ona je imala funkciju unutrašnje administrativne granice te nije predstavljala izrazite pregrade unutrašnjoj komunikaciji među stanovnicima, odnosno oni to nisu osjećali u dotadašnjem svakodnevnom životu.⁷

Promatrajući suživot na pograničnom slovensko-hrvatskom pojasu, vidljivi su manji prostori koji su pokazivali relativno jaku zatvorenost pograničnog kraja.⁸ Upravo stoga može se zaključiti da su neka pogranična mjesta međusobno povezanija nego s regionalnim središtima, a posljedično dolazi i do intenzivnijeg povezivanja stanovništva na mikrorazini. Ujedno, pojam granice ovdje ne definira zatvorenost prostora prema susjednoj skupini već obratno, povezanost.⁹

To je vidljivo i analizom povijesnih dokumenata određenih pograničnih krajeva, ali je taj suživot ostao i u kolektivnom sjećanju zajednice. Kolektivno sjećanje nije statično, već se stalno modificira, odnosno mijenja pod različitim utjecajima: medija, političara, intelektualaca, organizacija, aktivista, vlastitog iskustva i mnogih drugih čimbenika.¹⁰ Ono se u zadnjih 27 godina unutar zajednice na pograničnom slovensko-hrvatskom prostoru izmijenilo, kao što su i pokazala dosadašnja istraživanja.¹¹

Uspostavom granice bila je narušena ravnoteža slovensko-hrvatskog pograničnog prostora, a njegovi stanovnici iz različitih objektivnih razloga ni danas ne mogu do kraja normalizirati svoje odnose.¹² Na tim se temeljima nekadašnjeg suživota, ali i na teškoćama prilikom uspostavljanja ponovnog kontakta, danas gradi novi identitet i to pod utjecajem političkog i ideološkog vidika uspostavljene granice,¹³ što znači da dolazi do toga da nacionalizmi postaju način prepoznavanja, interpretiranja i reprezentiranja svijeta. Nacionalne kulture utvrđuju ideološka razgraničenja na nivo „mi“ – „oni“. Slovenski nacionalizam naglašavao je granice s Nijemcima i Talijanima,¹⁴ hrvatski s

7 Barbara Riman, Vesna Markelj, „Živ Hrvat, mrtev Slovenec: vpliv meje na prebivalstvo na primeru občine Ilirska Bistrica in Kvarnerja“, *Ponovno iscrtavanje granica: transformacije identiteta i redefiniranje kulturnih regija u novim političkim okolnostima: 12. hrvatsko-slovenske etnološke paralele = Ponovno izrisovanje meja: transformacije identiteta in redefiniranje kulturnih regij v novih političnih okoliščinah: 12. slovensko-hrvaške etnološke vzporednice*, Marijana Belaj & Zoran Čiča & Anita Matković & Tina Porenta & Nevena Škrbić Alempijević ur., Zagreb – Ljubljana 2014, 128.

8 Knežević-Hočevar, *Družbena razmejevanja v dolini zgornje Kolpe: domačinska zamišljanja nacije in lokalitete*, Ljubljana 1999, 103.

9 Damir Josipović, Filip Škiljan, „Nekaterе novešje dileme razvoja slovenske manjšine na Hrvaškem s poudarkom na območju ob meji s Slovenijo“, *Razprave in gradivo* 73 (2014), 30.

10 Lynn M. Tesser, *Ethnic cleansing and the European Union: an interdisciplinary approach to security, memory and ethnography*, Basingstoke: New York (NY), 2013.

11 Duška Knežević Hočevar, „Nekateri razmisleki ob preučevanju domačinskih razumevanj nacije v dolini zgodnje Kolpe po vzpostavitvi slovensko-hrvaške državne meje“, *Migracijske teme* 16/1-2 (2000), 41.

12 Vladimir Klemenčič, „Slovensko hrvaška obmejna regija in njene funkcije v povezovanju med Hrvaško in Slovenijo in v luči Evropske integracije“, *Dela* 16 (2001), 12.

13 Zajc, „K zgodovini oblikovanja...“, n. dj., 632.

14 Ibid.

Talijanima, Mađarima i Srbima, a od devedesetih godina dvadesetog stoljeća počinje naglašavanje granice na relaciji Hrvati-Slovenci.

Radom se želi ukazati na suživot na geografskom prostoru što ga je presjekla granica te evidentirati na kojim su sve područjima postojale posebne veze među stanovništvom promatranog prostora. Želi se rekonstruirati i detaljno prikazati kako su međusobno živjele danas dvije susjedne strane. Prikazat će se kako stanovništvo hrvatskih krajeva gleda na susjedne krajeve. Također se na temelju matičnih knjiga vjenčanih i umrlih hrvatskih župa uz hrvatsko-slovensku granicu u razdoblju od gotovo stotinu godina na području današnje Karlovačke županije želi ukazati na međusobnu povezanost hrvatskih i slovenskih krajeva.

Za ovdje analiziranu tematiku primijenjen je povijesni i etnološki pristup koji se očituje radom na terenu u vidu prikupljanja životnih priča i analizom matičnih knjiga umrlih i vjenčanih na spomenutom prostoru.¹⁵

Matične knjige su javnopravni dokument koji predstavljaju siguran izvor informacija za brojna znanstvena istraživanja.¹⁶ Ukoliko pojam matične knjige gledamo šire, onda osim knjiga krštenih, vjenčanih i umrlih dodajemo i knjigu stališa duša, odnosno *status animarum*.¹⁷ Podaci dobiveni iz matičnih knjiga vrlo su važni jer je moguće na temelju prikupljenih podataka stvoriti detaljnu sliku određenog geografskog prostora i promatranog vremena. Prije svega su važni u povijesnoj demografiji. U Hrvatskoj postoji relativno malo tekstova na tu temu. O važnosti matičnih knjiga u znanosti svjedoče brojni radovi.¹⁸

Prikupljene životne priče, koje u sebi nose informacije o problemima koji su nastali uspostavljanjem hrvatsko-slovenske granice bit će nadopunjene postojećim podacima dosadašnjih istraživanja provedenih na slovensko-hrvatskom pograničnom prostoru.

Gospodarske i društvene promjene unutar jedne mikroregije odražavaju se daleko šire na društvene i gospodarske procese u svijetu i stoga nije pogrešno reći da povijest

15 Podaci su prikupljeni iz matičnih knjiga sedam rimokatoličkih župa i dvije grkokatoličke župe uz granicu sa Slovenijom u Karlovačkoj županiji.

16 Dražen Vlahov, „Matične knjige u povijesnom arhivu u Pazinu“, *Vjesnik istarskog arhiva*, 2-3 (2-3), (1992.-1993).

17 Albino Senčič, „Popis pučanstva župe Mošćenice iz godine 1801: knjiga Stališ duša“, *Liburnijske teme* 14 (2000).

18 Ovdje možemo navesti neke od radova koji su se bavili analizom stanovništva i kretanja stanovništva upravo na temelju podataka dobivenih iz matičnih knjiga: Viktor Bilotas, „The Number of roman Catholics in the Asian Part of the Russian Empire and the Geography of Settlements According to 1859-1865 – Status Animarum“, *Soter* 85 (57), (2016), 77-87; Slaven Bertoša, *Migracije prema Puli: primjer austrijske Istre u novom vijeku*, Pazin : Katedra Čakavskog sabora, 2012; Bojan Balkovec, „Paberki o rojstvu in porokah v župniji Preloka“, *Kronika*, 1 (2003), 51-50; Gordana Šovegeš Lipovšek, „Prebivalstvo Lendave na podlagi matičnih knjig med 1909 in 1919“, *Časopis za zgodovino in narodopisje* 72(1/2), (2001), 97-121; Slaven Bertoša, „Doseljenici iz Kopra i njegove okolice u matičnim knjigama od 1613 do 1817“, *Acta Histriae* 9(2), (2001), 389-414; Slaven Bertoša, „Puljske matične knjige kao izvor za povijest migracija: doseljenici iz središnje Hrvatske, Ugarske i slovenskih zemalja pod austrijskom vlašću (1613-1817)“, *Povijesni prilozi*, 19 (2001), 181-198.

svih ljudi čini svjetsku povijest. „Te pojedinačne priče o teškom ili lagodnom djetinjstvu, radu, vjeri, obitelji i prijateljima, o onom malom svijetu jednako anonimnih pojedinaca, u kojem se netko kretao, govore tek o njegovom/njenom životu.“¹⁹ Međutim, kada se prikupi nekoliko tih priča (uz uvjet da su ih ispričali pripadnici iste društvene skupine iz istoga zemljopisnog područja), one postaju ogledalo društvenih procesa u određenom periodu na određenom prostoru.²⁰

Kombinacijom dvaju povijesnih pristupa cijeloj se predstavljenoj problematici pristupa kompleksnije. Prikupljene životne priče i arhivsko gradivo bit će uporabljeni u smislu da ilustriraju i potvrde²¹ već zabilježene, ali i ukažu na nepoznate činjenice na analiziranom geografskom prostoru. Kazivači su u radu označeni inicijalima.²² To su mještani hrvatskih sela i zaselaka smještenih uz samu rijeku Kupu, odnosno na Žumberku i u svojoj su bližjoj obitelji imali nekoga koga su okarakterizirali kao Slovenca/Slovenku.

Radi dužine granice, različitih geografskih, prirodnih i povijesnih okolnosti istraživanje se ograničilo na određeni prostor. Istraživanje promatranih procesa duž cijele slovensko-hrvatske granice zahtijevalo bi opširan postupak. Stoga je i odabrana metoda studije slučaja; jer je ona najpogodnija kada je pitanje kako i zašto postavljeno o suvremenim događanjima nad kojima istraživač ima malu ili nikakvu kontrolu.

19 O usmenoj povijesti najbolje vidi u: Suzana Leček, „Seljačka obitelj u Hrvatskoj 1918.-1960. Metoda usmene povijesti (oral history)“, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, 29(1996), 249-265; *Kultura pamćenja i historija* (ur. M. Brkljačić, S. Prlenda), Zagreb 2006; Suzana Leček, „Usmena povijest – povijest ili etnologija? Mogućnosti suradnje povjesničara i etnologa“, *Časopis za suvremenu povijest*, 33/1(2001), 149-154, 199-200; Filip Škiljan, „Hrvatsko zagorje, Jasenovac, Kordun i Banija – primjeri upotrebe novih metoda istraživanja hrvatske povijesti“, *Radovi – Zavod za hrvatsku povijest* 41(2009), 409-429; Nicholas Mariner, „Oral History: From Fact Finding to History Shaping“, *Historia*, 14(2005), 59-69; Robert Stradling, *Nastava europske povijesti 20. stoljeća*, Zagreb 2003, 211-225; Paul Thompson, *The voice of the past: oral history*, Oxford 2000; Patricia Leavy, *Oral history*, Oxford – New York : Oxford University Press, 2011.

20 Leček, „Seljačka obitelj...“, n. dj., 249.

21 Robert Atkinson, „The life story interview“, *Handbook of Interview Research. Context & Method*, Jaber F. Gubrium & James A. Holstein ur., Thousand Oaks: London: New Delhi, 2002, 121-140.

22 Iskazi su dobiveni od kazivača koje su organizirale pojedine općine uz granicu sa Slovenijom. Tako je kazivače u Prilišću osigurala općina Netretić, odnosno općina Bosiljevo, a nakon prvih kontakata i kazivač N. V. Kazivače u Pribanjcima osigurala je općina Bosiljevo, kazivače u Žakanju općina Žakanje, a kazivače u Kamanju općina Kamanje. U Prilišću su razgovori obavljani u privatnim kućama te u Zadržnom domu, u Kamanju u Općini Kamanje, na području Žakanja u naseljima Bubnjarci i Mala Paka, a na području Bosiljeva u naselju Pribanjci. Na žumberačkom području razgovori sa svim kazivačima obavljani su u zaseoku Vukšići (Radatovići), a kazivače je organizirao D. V. iz Radatovića. Kazivači su bili N. V. iz Prilišća, J. V. iz Prilišća, M. Š. iz Prilišća, M. Č. iz Adlešića (sada Prilišće), S. R. iz Pribanjaca, N. P. iz Pribanjaca, F. C. iz Kamanja, K. P. iz Kamanja, S. J. iz Reštova, A. G. iz Bubnjara, Z. S. D. iz Male Pake, J. G. iz Goleša, D. M. iz Novog Mesta (podrijetlom iz Vukšića), N. D. iz Liješća i D. V. iz Vukšića. Kazivača je bilo 15, od toga 4 žene i 11 muškaraca.

Donjekupska dolina i Žumberak: prostor i ljudi

Promatrano je područje razgraničeno uglavnom prirodnim međama. Granica prolazi od potoka Bregana do središnjeg grebena Žumberačke gore te se poglavito veže uz najviši greben gorskog masiva. Važnija naselja (Samobor, Jastrebarsko, Metlika, Šentjernej itd.) razvila su se rubno u odnosu na gorski masiv.²³ S vrhova Žumberka s visine od oko tisuću metara granica se spušta prema Beloj krajini i dalje prema koritu rijeke Kupe.²⁴

Promatrani prostor obuhvaćaju rimokatoličke župe Žakanje, Prilišće, Kamanje, Bosiljevo, Kunić, Vivodina, Lipnik te grkokatoličke župe Radatovići i Kašt. Upravom pregledom matičnih knjiga tih župa vidljive su uglavnom obiteljske veze između hrvatske i slovenske strane.

Prostorno ove župe pokrivaju u potpunosti mjesta, sela i zaseoke uz današnju slovensko-hrvatsku granicu s hrvatske strane. Pregledane knjige obuhvaćaju razdoblje od 1858. do 1942. Kod župe Prilišće pregledane su knjige od 1878. godine kada je i bila uspostavljena župa. Prije te godine područje župe Prilišće potpadalo je pod župu Bosiljevo. Za područje župe Kunić pregledane su knjige od 1878. godine jer prije nije postojala župa. Župa Bosiljevo imala je najveći broj brakova koji su sklapali stanovnici s obje strane. Razlozi tome su u oslonjenosti promatranog prostora na Sloveniju, ali na to je utjecala i veličina župe koja obuhvaća brojna naselja uz Kupu. Jedan dio onih koji su se vjenčali na području pograničnih župa odlazili su živjeti u Sloveniju, odnosno tadašnju Kranjsku. Ako je to bilo izričito zabilježeno u matičnim knjigama, onda takvi brakovi nisu bili zabilježeni u tablicama. Vidljivo je također da su već na udaljenosti od nekoliko kilometara od granice manje učestali hrvatsko-slovenski brakovi (npr. u župi Bosiljevo u naseljima 5–6 kilometara od granice). Kod grkokatoličkih župa u Radatovićima i u Kaštu vidljiv je također izostanak rimokatoličko-grkokatoličkih brakova zbog razlike u obredu, a u slučajevima kada su brakovi zasnovani, oni su najčešće zasnovani između grkokatolika iz Slovenije i grkokatolika iz ove dvije župe. Zanimljiv je i slučaj kod župe Kunić gdje je zabilježeno iznimno malo nacionalno mješovitih brakova. Razlog tome možda leži i u bilježenjima župnika, koji nije precizno navodio mjesto podrijetla mladoženje i mlade, odnosno mjesto rođenja preminulih osoba. Nepreciznosti prilikom bilježenja podataka svakako leže i u činjenici da su pojedini župnici, osobito sredinom 19. stoljeća, kao mjesto podrijetla pojedinaca bilježili samo lokaciju „Carniola“, a ne i župu, odnosno mjesto podrijetla. Također treba naglasiti da su župnici vrlo često bilježili njemačke nazive pojedinih naselja u današnjoj Sloveniji. Vidljivo je također da su gotovo svi brakovi zasnovani između osoba koje su se bavile poljoprivredom.

Prilikom pregleda navedenih matičnih knjiga moguće je naglasiti određene zaključke. Tako je recimo potrebno ukazati na činjenicu da su osobe koje su rođene na prostoru današnje Slovenije, a doseljavale su se na promatrani prostor uglavnom, dolazile s prostora Bele krajine. No, pri analizi podataka vidljivo je i da su se doseljavali s

23 Bognar – Bognar, „Povijesni razvoj...“, n. dj., 192.

24 O formiranju i promjenama granice u 20. stoljeću opš. u Zajc, „K zgodovini...“, n. dj., 643–644.

prostora koji je udaljeniji od današnje hrvatsko-slovenske granice, npr. iz sela uz Kupu u Kočevskom, naselja oko Novog Mesta u Dolenjskoj, pojedinih naselja u Gorenjskoj i Štajerskoj te iz Ljubljane i okolice.

Nacionalnost doseljenih osoba koje su podrijetlom iz Slovenije nije uvijek nužno bila slovenska: osobito kada su u pitanju stanovnici Kočevskog, vrlo se često radilo o Nijemcima (tzv. Kočevarima), a kada su u pitanju stanovnici Žunića, Milića i Paunovića te Marindola na području Bele krajine, radilo se najčešće o pravoslavnim Srbima doseljenima u Belu krajinu u 16. stoljeću.

Najveći broj brakova u koje su stupile osobe s različitih strana današnje granice te osoba koje su rođene u Sloveniji, a umrle su u Hrvatskoj, zabilježen je na području župe Bosiljevo. Kao što je već spomenuto, razlog za to valja tražiti u činjenici da je to prostorno najveća župa uz rijeku Kupu u karlovačkom kraju, a inače je bila gospodarski i obrazovno vrlo povezana na područje Vinice u Sloveniji.

I na području župe Lipnik, koja obuhvaća sela u Ozaljskoj krajini uz rijeku Kupu uzvodno od Metlike, bilo je dosta slučajeva osoba koje su rođene u Sloveniji, a preminule su u Hrvatskoj. Budući da se radilo o malim seoskim sredinama veze su se uglavnom odnosile na sela koja su bila smještena svega nekoliko kilometara u unutrašnjost Hrvatske, odnosno Slovenije od granične linije uz rijeku Kupu.

Poseban pak slučaj predstavljaju dvije grkokatoličke župe na Žumberku koje se danas nalaze u Karlovačkoj županiji. Radi se o župama Radatovići i Kašt. Budući da su relativno rijetki bili brakovi između grkokatolika i rimokatolika u periodu prije Drugog svjetskog rata, jedan dio brakova koji su sklopljeni između osoba rođenih u Hrvatskoj i osoba rođenih u Sloveniji bili su brakovi između grkokatolika. Potrebno je također naglasiti da se radi o osobama koje su u većem broju slučajeva rođene na području grkokatoličkih župa Metlika i Drage koje se nalaze na teritoriji Slovenije. Prije uspostave grkokatoličke župe u Metlici sela koja danas pripadaju Sloveniji u kojima su živjeli grkokatolici potpadala su pod župe Kašt i Radatovići.

Prema podacima dobivenima iz prije spominjanih matičnih knjiga moguće je evidentirati sljedeće podatke, koji vrlo ilustrativno prikazuju razmjere međusobnih kontakata. Svakako je potrebno naglasiti da je ovo prikazano samo za jednu, danas hrvatsku stranu granice, te da bi s analizom života u slovenskim župama brojke stanovništva koje se sa hrvatske strane odselilo na slovensku bile jednake, a možda radi kasnije prikazanih razloga suživota, čak i veće.

Na području župe Prilišće bilo je od 1878. do 1942. godine zabilježeno 46 brakova u koje su stupili stanovnici s različitih strana današnje granice, 34 osobe koje su preminule na prostoru župe Prilišće, a bile su podrijetlom iz Slovenije. Detaljan prikaz je u tablici br. 1 i br. 2.

Tablica br. 1. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama vjenčanih župe Prilišće²⁵

Mjesto življenja u župi Prilišće	Mjesto rođenja u Sloveniji
Ladešić Draga-Culibrki	Nova Lipa (župa Vinica) 1(1882), 1(1915), Žuniči 1(1908), 1(1930)=4
Prilišće Donje	Žuniče (župa Preloka) 1(1884), Gornji Suhor 1(1897), Žuniči 1(1900), 1(1926), 1(1933), 1(1934), Gorenci (župa Adlešiči) 1(1919), Grduni (župa Preloka) 1(1912), Griblje (Podzemelj) 1(1929), Ljubljana 1(1924), Dolenjci (Adlešiči) 1(1932), Vinica 1(1934), Pobrežje 1(1934)=13
Vukova Gorica	Žuniče (župa Preloka) 1(1888), Sela (Adlešiči) 1(1887), Preloka 1(1934), Zilje (Preloka) 1(1908), 1(1920), Grič 1(1911), 1(1921), Zagrad 1(1930)=8
Prilišće Srednje	Vrhovci (župa Adlešiči) 1(1890), Črnomelj 1(1891), Žuniči 1(1933), Preloka 1(1939), Adlešiči 1(1936), Toplice (Kranjska) 1(1909), Griblje (Podzemelj) 1(1918), Hrast (župa Suhor) 1(1939)=8
Račak	Sela (Adlešiči) 1(1897)=1
Prilišće Gornje	Žuniči 1(1921), Novoseli (župa Preloka) 1(1901), Gorenci (župa Adlešiči) 1(1904), Preloka 1(1904), 1(1908), Zilje (Preloka) 1(1924), Adlešiči 1(1908), 1(1915), 1(1929), Grduni (Preloka) 1(1913) =10
Jurovo	Vinica 1(1936)=1
Jakovci	Vukobradi 1(1938)=1
Ukupno	46

Tablica 2. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama umrlih župe Prilišće²⁶

Mjesto smrti u župi Prilišće	Mjesto rođenja u Sloveniji
Prilišće Srednje	Preloka 1(1917), 1(1918), Luben (Laufen) u Štajerskoj 1(1885)=3
Vukova Gorica	Preloka 1(1895), 1(1897), 1(1921), 1(1923), Adlešiči 1(1917), Žuniči 1(1896), Pod Klancom (Vinica) 1(1916)=7
Ladešić Draga	Preloka 1(1912), Žuniči 1(1915), 1(1917), 1(1925)=4
Prilišće Gornje	Preloka 1(1897), 1(1925), 1(1930), 1(1934), Adlešiči 1(1918), Zilje 1(1918), Griblje 1(1930), Kranjska 1(1914)=8

25 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Prilišće**: Vjenčani 1876-1878 M 3890 (CD 67), Vjenčani 1878-1946 M 4587 (CD 315).

26 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Prilišće**: Umrli 1876-1878 M 3890 (CD 67), Umrli 1878-1916 M 4594 (CD 316), Umrli 1916-1948 M 4594 (CD 316).

Mjesto smrti u župi Prilišće	Mjesto rođenja u Sloveniji
Prilišće Donje	Preloka 1(1899), 1(1916), Adlešiči 1(1882), 1(1932), Žuniči 1(1913), Kranjska 1(1930), Brdo (župa Preloka) 1(1912), Kostel (župa Preloka) 1(1916)=8
Račak	Preloka 1(1878)=1
Prilišće Stara Cesta	Preloka 1(1909)=1
Jakovci	Žuniči 1(1914)=1
Ukupno	34

Moguće je sumirati da je na području župe Žakanje bilo 67 nacionalno mješovitih brakova u stoljetnom periodu od sredine 19. do sredine 20. stoljeća te da je bilo 119 osoba koje su rođene u današnjoj Sloveniji, a preminule na području te župe u istom periodu. Detaljan prikaz je u tablici br. 3 i tablici br. 4.

Tablica br. 3. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama vjenčanih župe Žakanje²⁷

Naselje življenja u župi Žakanje	Mjesto rođenja u Sloveniji
Gornji Bukovac	Adlešiči 1(1858)=1
Jurovski Brod	Brezovica (župa Stopiče) 1(1938), Primostek 1(1859), Podturen 1(1862), Gribel 1(1862), Rosalnice 1(1863), Metlika 1(1888), 1(1911), 1(1912), Križevska Vas 1(1911), Krmačina 1(1881), Gornje Lokvice 1(1894), Radovići (kotar Črnomelj) 1(1904), Zagorica 1(1922)=13
Žakanje	Tušev Dol (Črnomelj) 1(1938), Primostek 1(1859), Otok (Podzemelj) 1(1864), Maline (Semič) 1(1875), Osojnik (Semič) 1(1876), Radež (župa Laak u Štajerskoj) 1(1892), Boldraž (Radovica) 1(1897)=7
Brihovo	Berslin in Carniola 1(1860), Loke in Carniola 1(1860), Rudašica 1(1861), Suhor 1(1861)=4
Rohanjac	Otok (Podzemelj) 1(1862), Križevska Vas 1(1887), Ivanovo Selo (Kranjska) 1(1900), Gelovac (Koruška) 1(1904), Kranjska 1(1905)=5
Župa Žakanje	Metlika 2(1872)=2
Mišinci	Kropa 1(1876), Pobrežje 1(1914)=2
Bubnjarci	Metlika 1(1883), 1(1915), Čurilo (Meetling) 1(1876), Križevska Vas 1(1913), Radovica (Metlika) 1(1880), 1(1884), 1(1887), 2(1892), Bojana Vas 1(1882), Želebra 1(1885), Železniki 1(1890), Radovići (Črnomelj) 1(1913), Drašiči 1(1929)=14
Bukovac	Suhor 1(1901), Križevska Vas 1(1877), 1(1905), Podzemelj 1(1879), Laza (župa Borovnica u Kranjskoj) 1(1890), Velika Lesa (župa Krka) 1(1890), Gornje Lokvice (Metlika) 1(1893), Mahneta (Cirnica u Kranjskoj) 1(1898), Dobrnič u Kranjskoj 1(1917)=9

27 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Žakanje**: Vjenčani 1858-1878 M 4624 (CD 320), Vjenčani 1878-1922 M 4624 (CD 320), Vjenčani 1923-1948 M 4624 (CD 320).

Naselje življenja u župi Žakanje	Mjesto rođenja u Sloveniji
Brezik	Metlika 1(1930), Bela Cerkev (Kranjska) 1(1880)=2
Sela	Metlika 1(1904), 1(1926), Žabja Vas 1(1889)=3
Jurovo	Vinica 1(1936), Međudraže 1(1938), Sveti Juraj u Štajerskoj 1(1900), Podzemelj 1(1902)=4
Pravutina	Podzemelj 1(1921)=1
Ukupno	67

Tablica br. 4. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama umrlih župe Žakanje²⁸

Mjesto smrti u župi Žakanje	Mjesto rođenja
Žakanje	Reichenburg 1(1858), Ig 1(1881), Radovica 1(1872), Metling 1(1861), 1(1877), 1(1907), Žužemberg 1(1862), Ex Styria 1(1864)=8
Jurovski Brod	Novo Mesto 1(1930), Podzemelj 1(1909), Slana Vas 1(1890), Božakovo u Kranjskoj 1(1880), Muenkondorf (u kotaru Stein u Kranjskoj) 1(1886), Drašiči 1(1864), 1(1938), Korenska Loka (župa Prečna) 1(1882), Laza (župa Borovnica) 1(1936), Svržak 1(1874), Adlešiči 1(1873), Vaas (Gottsche) 1(1873), Rosalnice 1(1940), Semič 1(1858), Ex Carniola 1(1863), 1(1875), Drašiči 1(1864), Graberc in Carniola 1(1875), Metling 1(1862), 1(1873), 1(1875), 1(1882), 1(1884), 1(1886), 2(1905), 1(1907), 1(1929), Badanje 1(1931), Zagorica 1(1930), Križevska Vas 1(1863), 1(1897), Čurile (Kranjska) 1(1932)=33
Brihovo	Vidošiči 1(1901), Slamna Vas 1(1933), Kučer 2(1873), Rosalnice 1(1920), Ex Carniola 1(1860), 1(1901), Metling 1(1900), 1(1911), Želebra (župa Metlika) 1(1878), Otok kraj Metlike 1(1920)=11
Bubnjarci	Stanetinci 1(1917), Olimje 1(1918), Črnomelj 1(1887), 2(1888), Slana Vas 1(1922), Ljubljana 1(1922), Radovica 1(1913), 1(1925), Radoviči 1(1878), 1(1891), 1(1911), Vaas (Gottsche) 1(1871), Trnovo (Ilirska Bistrica) 1(1943), Bojana Vas 1(1925), Rosalnice 1(1909), 1(1927), Ex Carniola 1(1910), Drašiči 1(1861), Metling 1(1882), Križevska Vas 1(1903), 1(1931), Bujlenja Vas 1(1883), Suhor 1(1912), Želebej 1(1931)=25
Rohanjac	Krasinac 1(1945), Sveti Juraj u Štajerskoj 1(1918), Celovac u Koruškoj 1(1914), Žužemberg 1(1900), Bela Cerkev 1(1885), Tri fare (Rosalnice) 1(1867), Ex Carniola 1(1864), Krajanci in Carniola 1(1862), Ljubljana 1(1879), Otok kod Metlike 1(1905)=10
Mišinci	Podzemelj 1(1879), Božakovo u Kranjskoj 1(1890), Krvavska Vas 1(1867), Metling 1(1862)=4
Breznik	Ex Carniola 1(1862), Metling 1(1896)=2

28 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa Žakanje: Umrli 1917-1949 M 4625 (CD 320), Vjenčani 1858-1878 M 4624 (CD 320), Vjenčani 1878-1922 M 4624 (CD 320), Vjenčani 1923-1948 M 4624 (CD 320), Umrli 1858-1878 M 4624 (CD 320), Umrli 1878-1916 M 4625 (CD 320);

Mjesto smrti u župi Žakanje	Mjesto rođenja
Jurovo	Beret...ska Vas 1(1863), Krmačina 1(1927), Gradac kod Črnomelja 1(1906)=3
Sela	Ex Carniola 1(1864), Železniki 1(1878), 1(1908), Krasinec 1(1899)=4
Bukovac Donji	Rakovac (Metlika 1(1904), Rosalnice 1(1865), 1(1904), 1(1906), 1(1914), 1(1925), 1(1926), Velika Lesa 1(1926), Adlešiči 1(1866), Bereža Vas (Suhor) 1(1937), Božakovo u Kranjskoj 1(1936), Novo Mesto 1(1905)=12
Župa Žakanje	Maria Rast bei Marburg 1(1907), Ex parocchia Kostel (Marihova Vas) 1(1866)=2
Bukovac Gornji	Križevska Vas 1(1883), Metling 1(1905), 1(1919), Ex Carniola 1(1913), Božakovo u Kranjskoj 1(1881)=5
Ukupno	119

Na području Kamanja bila su 34 nacionalno mješovita braka, a prema maticama umrlih bile su 24 osobe koje su preminule u župi, a podrijetlom su bile s područja današnje Slovenije. Detaljan prikaz je u tablici br. 5 i tablici br. 6.

Tablica br. 5. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama vjenčanih u župi Kamanje²⁹

Mjesto življenja u župi Kamanje	Mjesto rođenja u Sloveniji
Mali Vrh	Drašiči 1(1865), Rakovac 1(1879), Želebej (župa Metlika) 1(1901)=3
Orljakovo	Parocchia Semič 1(1867), Božakovo 1(1868), 1(1876), 1(1882), Gradac 1(1868), Carniola 1(1871), Radovica 1(1884)=7
Veliki Vrh	Drašiči 1(1874), Radovica 1(1878), Rakovica (župa Metlika) 1(1884), Vidošiči 1(1887)=4
Kamanje	Božakovo 1(1876), 1(1905), Krmačina 1(1878), Hrasni 1(1888), Toplice (Dolenjske) 1(1888), Metlika 1(1901), Grabrovec 1(1907), Kranjska 1(1919)=8
Brlog	Krasinec (župa Podzemelj) 1(1883)=1
Preseka	Radovica 1(1884), Ravnaši (župa Sveti Lovro, Kranjska) 1(1885), Radoši 1(1887)=3
Vrhovci	Podzemelj 1(1885)=1
Bratovanci	Rosalnice 1(1887), Metlika 1(1900)=2
Podvinograd	Podzemelj 1(1891)=1
Donji Bukovac	Krka u Kranjskoj 1(1898)=1
Police	Slamna Vas 1(1907)=1
Lukinić Draga	Božakovo 1(1914)=1

29 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Kamanje**: Vjenčani 1858-1877 M 4607 (CD 318), Vjenčani 1878-1912 M 4607 (CD 318), Vjenčani 1913-1948 M 4608 (CD 318).

Mjesto življenja u župi Kamanje	Mjesto rođenja u Sloveniji
Reštovo	Rovtež (župa Brusnice) 1(1933)=1
Ukupno	34

Tablica br. 6. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama umrlih župe Kamanje³⁰

Mjesto smrti u župi Kamanje	Mjesto rođenja
Orljakovo	Parocchia Semič 1(1868), Metlika 1(1924), Štajerska 1(1917), Radoviči 1(1920)=4
Podvinograd	Parocchia Semič 1(1876), Carniola 1(1876)=2
Reštovo	Parocchia Semič 1(1888)=1
Kamanje	Carniola 1(1912), Slatina u Štajerskoj 1(1895), Metlika 1(1915), Podzemelj 1(1918)=4
Mali Vrh	Drašiči 1(1914), Metlika 1(1919), 1(1929), Rakovec 1(1918)=4
Lukinić Draga	Božakovo 1(1920)=1
Ozaljska Preseka	Ravnace u župi Suhor 1(1921), Drage 1(1922), Boldraž 1(1924)=3
Brlog	Metlika 1(1922), Štajerska 1(1921)=2
Police	Božakovo 1(1926)=1
Veliki Vrh	Carniola 1(1927), Mlake 1(1939)=2
Ukupno	24

Prema maticama umrlih na području župe Bosiljevo bila je 151 osoba koja je preminula u Hrvatskoj, a podrijetlom je bila s područja današnje Slovenije te 151 nacionalno mješoviti brak u periodu između 1858. i 1942. Detaljan prikaz je u tablici br. 7 i br. 8.

30 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Kamanje**: Umrli 1858-1870 M 4608 (CD 318), Umrli 1871-1878 M 4608 (CD 318), Umrli 1878-1902 M 4608 (CD 318), Umrli 1903-1938 M 4608 (CD 318), Umrli 1939-1949 M 4608 (CD 318).

Tablica br. 7. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama vjenčanih u župi Bosiljevo³¹

Mjesto življenja u župi Bosiljevo	Mjesto rođenja u Sloveniji
Pribanjci	Stara Lipa 1(1928), Carniola 1(1858), 1(1881), Sečje Selo 1(1887), Vinica 1(1869), 2(1881), 1(1896), 1(1900), 1(1926), Kovci 1(1935), Podklanec 1(1883), 1(1895), 1(1896), 1(1932), Otok 1(1872), Bedenj (Adlešiči) 1(1877), Učakovci 1(1919), Kovačji Grad 1(1920), Drenovec 1(1916), Paunoviči 1(1933), Golek 1(1895), 1(1903), 1(1909), 1(1913), Ogulin (župa Vinica) 1(1886), Žuniči 1(1899), Primostek 1(1903)=28
Vukova Gorica	Preloka 1(1862), Zilje 1(1873), Klopici in Styria 1(1858)=3
Glavica	Grahovo pri Cerknici 1(1932), Carniola 1(1871), Žužemberg 1(1858), Zilje 1(1879), Črnomelj 1(1869), Učakovci 1(1921)=6
Spahići	Golek 1(1920), Drenovec 1(1933), Podklanec 1(1872), 1(1931), Donji Suhor 1(1863), Zilje 1(1859), 1(1871), 1(1890), 1(1905), 1(1914), Sinje Selo 1(1914), Škocjan 1(1928)=12
Zdihovo	Zagorje 1 (1922), Damelj 1(1922), 1(1924), Vukovci 1(1912), Sečje Selo 1(1900), Vinica 1(1860), 1(1885), Otok 1(1876), Učakovci 1(1898), 1(1925), Drenovec 1(1921)=11
Popovci	Dol 1(1896), St. Peter in Carniola 1(1868), Vinica 1(1898), Sveti Vid u Kranjskoj 1(1898), Gradac 1(1889), Kočevje 1(1898)=6
Bosanci	Sinje Selo 1(1912), Bruhanja Ves (župa Dobro Polje u Kranjskoj) 1(1888), Sečje Selo 1(1940), Vinica 1(1903), Podklanec 1(1868), Drenovec 1(1897), 1(1941), Golek 1(1914) =8
Jančani	Golek 1(1893), 1(1920), Drenovec 1(1927), Otok 1(1941), Podklanec 1(1869), 1(1882), Sečje Selo 1(1926), Sakovine (?) (župa Preloka) 1(1891)=8
Lisičina Gorica	Zilje 1(1871), Preloka 1(1881)=2
Fučkovac	Vas in Carniola 1(1874), Stari Trg 1(1871), Vinica 1(1928), Petrinska Vas (župa Leskovec) 1(1912)=4
Johi	Zilje 1(1872), 1(1875), 1(1923), Podklanec 1(1927), Balkovac 1(1907)=5
Žubrinici	Učakovci 1(1900), Suhor 1(1875), 1(1902), Podklanec 1(1879), 1(1912), 1(1923), Zilje 1(1915)=7
Sela	Carniola 1(1875), Sečje Selo 1(1902), Zilje 1(1905), Podklanec 1(1882), 1(1929), Učakovci 1(1878)=6
Fratrovci	Drežnik 1(1879), Kovačji Grad 1(1878), 1(1884), 1(1885), 1(1909), Učakovci 1(1879), 1(1900), 1(1920), Vukovo 1(1877), Zilje 1(1902), Sečje Selo 1(1903), Vukovci 1(1942)=12
Liplje	Marfindol 1(1926), Vukovci 1(1937), Carniola 1(1883), Otok 1(1900), 1(1902), Vukovo 1(1879)=6
Milani	Zilje 1(1879)=1
Orišje	Pišće (Štajerska) 1(1908), Rinčetovec graba (Ljutomer) 1(1923), Golek 1(1881)=3

31 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Bosiljevo**: Vjenčani 1858-1877 M 3881 (CD 66), Vjenčani 1878-1899 M 3881 (CD 66), Vjenčani 1900-1948 M 4582 (CD 314).

Mjesto življenja u župi Bosiljevo	Mjesto rođenja u Sloveniji
Novo Selo	Sveti Jeronim u Kranjskoj 1(1882)=1
Strgari	Sečje Selo 1(1891)=1
Resnik	Reichenburg 1(1892)=1
Dugače	Preloka 1(1937), Učakovci 1(1904)=2
Kraljevo Selo	Orljak 1(1908), 1(1913)=2
Rim	Zilje 1(1908)=1
Varoš	Podklanec 1(1908), Nova Lipa 1(1928)=1
Krč	Vinica 1(1924), Učakovci 1(1912)=2
Kasuni	Drenovec 1(1939), Podklanec 1(1913), Vinica 1(1927), Baovica (St. Jernej) 1(1927)=4
Hrsina	Sipek (župa Dragatuš) 1(1923), Sečje Selo 1(1936)=2
Bosiljevo	Bereča Vas (župa Suhor) 1(1928)=1
Ukupno	151

Tablica br. 8. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama umrlih župe Bosiljevo³²

Mjesto smrti u župi Bosiljevo	Mjesto rođenja u Sloveniji
Žubrinici	Ljubljana 1(1911), Carniola 1(1866), 1(1884), župa Podzemelj 1(1892), Podklanec (župa Vinica) 1(1899), Vinica 1(1866), 1(1882), Vranović (župa Podzemelj) 1(1891), Griblje(župa Podzemelj) 1(1903), Suhor 1(1927)=10
Pribanjci	Gornje Skupice (Cerklje) 1(1912), Vukovci 1(1906), Carniola 1(1858), 1(1872), 1(1879), 1(1888), Učakovci (župa Vinica) 1(1891), 1(1905), Podklanec 1(1884), 1(1907), 1(1908), 1(1919), 1(1927), 1(1940), Zilje 1(1899), 1(1906), 1(1921), Preloka 1(1876), Golek prio Vinici 1(1898), 1(1906), Ribnica 1(1899), Kostel 1(1931), Vinica 1(1901), 1(1943), Drežnik 1(1890), Drenovec 1(1915), 1(1920), Žuniči 1(1911), 1(1938)=29
Varoš	Hrast 1(1891)=1
Zdihovo	Osilnica 1(1937), Vukovci 1(1907), 1(1915), Vrhovci (župa Adlešiči) 1(1911), Carniola 1(1865), Učakovci 1(1872), 1(1908), župa Vinica 1(1891), Podklanec 1(1919), Sečje Selo 1(1911), Ribnica 1(1902), Otok 1(1878)=12
Hrsina	Hrast 1(1892)=1
Popovci	Podturen 1(1892), Dol (župa Stari Trg) 1(1893), Vinica 1(1878), 1(1921), Črnomelj 1(1882), Sveti Vid 1(1909), Kočevje 1(1930)=7

32 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Bosiljevo**: Umrli 1858-1877 M 3882 (CD 66), Umrli 1878-1890 M 3882 (CD 66), Umrli 1890-1903 M 3881 (CD 66), Umrli 1904-1919 M 4583 (CD 314), Umrli 1920-1942 M 4583 (CD 314), Umrli 1942-1948 M 4583 (CD 314).

Mjesto smrti u župi Bosiljevo	Mjesto rođenja u Sloveniji
Spahići	Zilje 1(1881), 1(1910), 1(1913), Podklanec 1(1894), 1(1920), Sinje Selo 1(1927)=6
Lipje	Vukovci 1(1927), Vrhovci (župa Adlešiči) 1(1911), Damelj (župa Vinica) 1(1894), Preloka 1(1909)=4
Johi	Preloka 1(1897), Zilje 1(1875), 1(1897), 1(1907), 1(1908), 1(1910), 2(1918), 1(1919), 2(1926), 1(1931), Podklanec (župa Vinica) 1(1895)=13
Fučkovac	Čedem 1(1938), Carniola 1(1872), Adlešiči 1(1896), pago Vas 1(1876)=4
Bosanci	Sveti Lovrenc 1(1902), Zilje 1(1896), 1(1906), Dolenja Vas (Ribnica) 1(1908), Carniola 1(1858), Zapudje (župa Dragatuš) 1(1923)=6
Strgari	Sečje Selo 1(1897)=1
Bitorajci	Poljane 1(1898)=1
Glavica	Podklanec (župa Vinica) 1(1898), Zilje 1(1858), 1(1868), 1(1919), Preloka 1(1933), Črnomelj 1(1913), Dejani 1(1928), 1(1932)=8
Resnik	Kostel 1(1899)=1
Milani	Zilje 1(1860), 1(1865), 1(1900), 1(1920), 1(1931), Preloka 1(1870)=6
Laslavići	Podklanec (župa Vinica) 1(1902)=1
Vukova Gorica	Carniola 1(1858), Zilje 1(1867)=2
Fratrovci	Drežnik 1(1918), Zaprožje in Carniola 1(1860), Učakovci (župa Vinica) 1(1932), Carniola 1(1874), Vukovci 1(1914), 1(1921), Stopiče 1(1919)=7
Bosiljevo	Krško 1(1923), Dol (župa Stari trg) 1(1924), Ober grad in Carniola 1(1861), Žuniči 1(1944)=4
Skobilić Brdo	Carniola 1(1864), Zilje 1(1866)=2
Račak	Podzemelj 1(1865)=1
Lisičina Gorica	Carniola 1(1870), Preloka 1(1887)=2
Dugače	Preloka 1(1875), Carniola 1(1871)=2
Sela	Balkovci 1(1928), Sinje Selo 1(1915), Zilje 1(1943), Golek pri Vinici 1(1919), Vinica 1(1872)=5
Jančani	Župa Preloka 1(1915), Vinica 1(1943), Golek pri Vinici 1(1913), Sečje Selo 1(1915), Adlešiči 1(1918), Podklanec (župa Vinica) 1(1906), Carniola 1(1874), 1(1875)=8
Beč	Carniola 1(1875)=1
Orišje	Lipa pri Vinici 1(1884)=1
Rim	Drenovec 1(1905)=1
Vrhova Gorica	Žuniči 1(1915)=1
Novo Selo	Roje (župa Svetog Bartola) 1(1916)=1
Potok	Žuniči 1(1933)=1
Kraljevo Selo	Orljak 1(1943)=1
Ukupno	151

U župi Kunić su zabilježena svega dva braka od kojih je jedna osoba bila sa prostora Slovenije. Tako je u Bogovce došla osoba iz Griblja (Podzemelj), rođena 1910. godine.

U mjesto Kunić došla je osoba iz Črnomelja, rođena 1926. godine. Zabilježena je i jedna preminula osoba iz Slovenije u periodu između 1878. i 1944. i to je bila osoba iz Semiča.³³

Na području župe Vivodina u matici vjenčanih zabilježeno je 55 nacionalno mješovitih brakova te 37 osoba koje su preminule a podrijetlom su bile iz Slovenije. Detaljan prikaz je u tablicama 9 i 10.

Tablica 9. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama vjenčanih u župi Vivodina³⁴

Mjesto življenja u župi Vivodina	Mjesto rođenja u Sloveniji
Vrškovac	Rosalnice 1(1865), Vas pri Stični 1(1929), Železniki 1(1872), 1(1875), 1(1886), Krmačina 1(1909), 1(1912), Semič 1(1867), Rakovec 1(1874), 1(1906), Zalebej 1(1885)=11
Brezje	Drašiči 1(1881), 1(1919), 1(1926), Krmačina 1(1872), Železniki 1(1865), 1(1879), 1(1928), Rosalnice 1(1866)=8
Vivodina	Radovica 1(1865), Semič 1(1866), Rakovec 1(1929)=3
Sršiči	Brusnice 1(1900), Bela Cerkev 1(1898), Krmačina 1(1866), 1(1876)=4
Hodinci	Krmačina 1(1874), 1(1902), Drašiči 2(1871), 1(1880), Gradac 1(1919)=6
Stojavnica	Sveti Petar 1(1908), Vidošiči 1(1881), 1(1920), Metlika 1(1890), Krmačina 1(1874)=5
Belošiči	Drašiči 1(1874), Božakovo 1(1883)=2
Cerje	Metlika 1(1879)=1
Zorkovac	Drašiči 1(1886), Bušinja Vas 1(1881), Radoši 1(1885)=3
Obrež	Zebebej 1(1881), Metlika 1(1908), Ruje (župa Trebelno) 1(1928)=3
Galin	Železniki 1(1883)=1
Vuketić	Semič 1(1899)=1
Hrastovica	Metlika 1(1901)=1
Galezova Draga	Božakovo 1(1903)=1
Dvorišće	Videm 1(1910), Železniki 1(1924), Metlika 1(1910)=3
Radina Vas	Božakovo 1(1928), Zebebej 1(1919)=2
Ukupno	55

33 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; **Kunić**: Umrli 1886-1900 M 3887 (CD 67), Umrli 1875-1885 M 3887 (CD 67), Umrli 1858-1873 M 3887 (CD 67), Vjenčani 1875-1898 M 3887 (CD 67), Vjenčani 1858-1874 M 3887 (CD 67), Vjenčani 1886-1898 M 3887 (CD 67), Umrli 1901-1946 M 4595 (CD 316), Vjenčani 1899-1943 M 4587 (CD 315).

34 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Vivodina**: Vjenčani 1858-1878 M 4616 (CD 319), Vjenčani 1879-1900 M 4617 (CD 319), Vjenčani 1901-1935 M 4617 (CD 319), Vjenčani 1936-1949 M 4617 (CD 319).

Tablica br. 10. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama umrlih župe Vivodina³⁵

Mjesto smrti u župi Vivodina	Mjesto rođenja u Sloveniji
Vrškovac	Parocchia Semič 1(1858), Novo Mesto 1(1921), Draščići 1(1860), 1(1862), Krmačina 1(1909), Železniki 1(1908), Črešnjevec 1(1879), Rosalnice 1(1922)=8
Lović	Styria 1(1868), Metlika 1(1863)=2
Budim	Župa Podbrežje 1(1919), Rakovec 1(1864)=2
Cerje	Bušinja Vas 1(1905), Carniola 1(1864), Rakovec 1(1871)=3
Vivodina	Vinica 1(1929), Rakovec 1(1875), Carniola 1(1865), Žužemberg 1(1864), Krasinec 1(1871), 1(1877), Adlešiči 1(1875), Podzemelj 1(1909)=8
Obrež	Ex parocchia Podzemelj 1(1868)=1
Belošiči	Draščići 1(1903), Rakovec 1(1869)=2
Sršiči	Krmačina 1(1910), Radovica 1(1874)=2
Vuketić	Krmačina 1(1877)=1
Hodinci	Župa Črnomelj 1(1879), Krmačina 1(1925), Draščići 1(1918)=3
Petruš Vrh	Rakovec 1(1880), Radovica 1(1911)=2
Galezova Draga	Božakovo 1(1906)=1
Dvorišće	Metlika 1(1910)=1
Furjanići	Bela Cerkev 1(1930)=1
Ukupno	37

U župi Lipnik zabilježena je 131 osoba koja je preminula u župi, a bila je podrijetlom iz današnje Slovenije te 47 nacionalno mješovitih brakova. Detaljan prikaz je u tablici br. 11 i tablici br. 12.

Tablica 11. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama vjenčanih u župi Lipnik³⁶

Mjesto življenja u župi Lipnik	Mjesto rođenja u Sloveniji
Ravnice	Banja Loka 1(1878), Kranjska 1(1878)=2
Pravutina	Brežice 1(1892), Bedanj 1(1889), župa Podzemelj 1(1890), Adlešiči 1(1901), Krasinec 1(1879), Podzemelj 1(1878), 1(1903), Kranjska 1(1878), Imenje 1(1906), Raka 1(1919), Gornja Vas (Novo Mesto) 1(1939)=11

35 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Vivodina**: Umrli 1927-1949 M 4618 (CD 319), Umrli 1900-1927 M 4617 (CD 319), Vjenčani 1858-1878 M 4616 (CD 319), Umrli 1858-1878 M 4617 (CD 319), Umrli 1879-1885 M 4617 (CD 319), Umrli 1885-1900 M 4617 (CD 319).

36 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Lipnik**: Vjenčani 1858-1877 M 4620 (CD 319), Vjenčani 1878-1949 M 4620 (CD 319), Vjenčani 1878-1949 M 4621 (CD 319), Vjenčani 1890-1923 M 4622 (CD 320).

Mjesto življenja u župi Lipnik	Mjesto rođenja u Sloveniji
Sopči Vrh	Griblje 2(1878), 1(1923)=3
Griče	Stopiče 1(1879), Dolž 1(1905), Kranjska 1(1879), Brezovica 1(1920.=4)
Ertić	Podzemelj 1(1879), Adlešiči 1(1884)=2
Skradsko Selo	Žipa Metlika 1(1880), Metlika 1(1908)=2
Veselić Selo	Ljubljana 1(1928), Božakovo 1(1883), župa Podzemelj 1(1887)=3
Zaluka	Župa Črnomelj 1(1885), Griblje 1(1883), Metlika 1(1929), 1(1936), Otok 1(1917), Velika Dolina 1(1907)=6
Velika Paka	Kranjska 1(1896), Osojnik (župa Semič) 1(1884), Fučkovac 1(1886)=3
Lipnik	Bela Cerkev 1(1889), 1(1929), Božakovo 1(1907), Griblje 1(1902)=4
Stankovci	Griblje 1(1899)=1
Ribnik	Skulje (župa Podzemelj) 1(1921)=1
Jasenovica	Brezje 1(1922)=1
Jarnjević Selo	Metlika 1(1927)=1
Mala Paka	Fučkovac 1(1930)=1
Jurovski Brod	Metlika 1(1926)=1
Karlovac	Golek 1(1938)=1
Ukupno	47

Tablica br. 12. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama umrlih župe Lipnik³⁷

Mjesto smrti u župi Lipnik	Mjesto rođenja u Sloveniji
Sračak	Carniola 2(1873), Adlešiči 1(1891)=3
Pravutina	Griče 1(1933), Adlešiči 1(1909), 1(1916), Krasinec 1(1912), Bedanj 1(1925), Gradac in Carniola 1(1913), Griblje 1(1876), Podbrežje 1(1874), Škulje 1(1901), Lokvice 1(1903), Črnomelj 1(1859), Lušje (?) 1(1867), Zemelj 1(1889), Boršt 1(1916), 1(1918), perlotje u Kranjskoj 1(1923), Štrekljevec 1(1920), Sudji Vrh 1(1921), Fučkovci 1(1935), Stari Trg 1(1941), Carniola 1(1856), 1(1873), 1(1878), 2(1882), 1(1888), 1(1892), 2(1896)=29
Zaluka	Carniola 1(1859), 1(1871), 2(1873), 1(1875), 1(1879), 1(1894), Unterlag 1(1936), Kropa 1(1915), Lahinja 1(1926), Dobravica 1(1924), Žužemberg 1(1878), Desinec (župa Črnomelj) 1(1933), Otok 1(1895), 1(1932), Krasinec 1(1925), Podzemelj 1(1901)=17
Griče	Semič 1(1892), Gradac in Carniola 1(1877), Metlika 1(1873), Stupiče 1(1905), Črnomelj 1(1873), Muhendorf (Komarna Vas) 1(1913), Carniola 1(1864), 1(1871), 1(1898)=9
Veselić Selo	Carniola 1(1873), Vrh kraj Ljubljane 1(1893), Semič 1(1889)=3

37 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Lipnik**: Umrli 1856-1857, Umrli 1872-1878 M 4621 (CD 319), Umrli 1858-1872 M 4621 (CD 319), Umrli 1878-1914 M 4622 (CD 320), Umrli 1890-1947 M 4622 (CD 320), Umrli 1915-1948 M 4622 (CD 320).

Mjesto smrti u župi Lipnik	Mjesto rođenja u Sloveniji
Lipnik	Podzemelj 1(1879), Črnomelj 1(1861), Družinska Vas (Bela Cerkev) 1(1941), Carniola 1(1874)=4
Jarnjević Selo	Carniola 1(1868), 1(1874), Črnomelj 1(1863), Metlika 1(1876), Krasinec 1(1859)=5
Ertić	Dragatuš 1(1898), Drage 1(1891), podzemelj 1(1879), Poljane 1(1940), Otok 1(1929), Bedanj 1(1940), Griblje 1(1877), Carniola 1(1875)=8
Velika Paka	Carniola 1(1862), 1(1878), Fučkovci 1(1940), Šipak 1(1896), Cerkvišče 1(1907), Bedanj 1(1917), Krasinec 1(1933), Adlešiči 1(1889)=8
Jadrić Selo	Adlešiči 1(1911), Griblje 1(1878), Sela 1(1916), Fučkovci 1(1918), Carniola 1(1871)=5
Stankovci	Carniola 1(1871), 1(1877), 1(1882), 1(1923), Fučkovci 1(1936), Sela 1(1922), Črnomelj 1(1879), Krasinec 1(1914), Adlešiči 1(1907), 1(1915)=10
Mala Paka	Otok 1(1859), 1(1929), Bedanj 1(1923), Zemelj 1(1887)=4
Mošanci	Fučkovci 1(1920), 1(1940), Griblje 1(1860), Adlešiči 1(1880), 1(1881), 1(1921)=6
Novaki	Poljane 1(1860), Carniola 1(1890)=2
Skradsko Selo	Carniola 1(1895), 1(1907), Radovica 1(1891), Krasinec 1(1869)=4
Ribnik	Polajne 1(1910), Griblje 1(1898), Metlika 1(1899), 1(1925), Carniola 1(1871)=5
Karlovac	Poljane 1(1866)=1
Jasenovica	Carniola 1(1871)=1
Ravnica	Otok 1(1925), Kočevje 1(1881)=2
Drenovica	Otok 1(1916), Carniola 1(1885)=2
Sopči Vrh	Goranci 1(1927), Griblje 1(1902), 1(1928)=3
Ukupno	131

U grkokatoličkoj župi Radatovići zabilježena je 31 osoba koja je preminula u župi, a rođena je u današnjoj Sloveniji te 45 osoba koje su rođene u današnjoj Sloveniji, a ušle su u brakove s osobama rođenim na Žumberku. Prikaz je u tablicama br. 13 i br. 14.

Tablica 13. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama vjenčanih u župi Radatovići³⁸

Mjesto življenja u župi Radatovići	Mjesto rođenja u Sloveniji
Sekulići	Jugorje 1(1893), 1(1921), Velike Brusnice 1(1901), Škemjavac (?) (župa Drage) 1(1895), Drage 1(1926), Bučevci (Videm) 1(1900)=6
Bulići	Malinje 1(1904), Hrast 1(1923), Malo Liješće 1(1913), Velike Brusnice 1(1894)=4

38 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Radatovići**: Vjenčani 1888-1899, Vjenčani 1945-1948 M 4634 (CD 321), Vjenčani 1900-1926 M 4634 (CD 321), Vjenčani 1926-1930 M 4634 (CD 321).

Mjesto življenja u župi Radatovići	Mjesto rođenja u Sloveniji
Radatovići	Kranjska 1(1894), Mirna Peč 1(1895), Bregi 1(1911), Hrast 1(1898), 1(1929), Krašnji Vrh 1(1925)=6
Pilatovci	Krašnji Vrh 1(1920), Drage 1(1926), Graberje 1(1896)=3
Kunčani	Škemjavec 1(1897), Suhor 1(1897), Drage 1(1924), Drama (Bartolovica) 1(1903)=4
Liješće	Župa Sveti Jernej (Kranjska) 1(1898), Drage 1(1897), 1(1898), Stara Vas 1(1912), Kranjska 1(1907)=5
Doljani	Ljubljana 1(1923), Bojanja Vas 1(1921), Kranjska 1(1897), Škemjavec 1(1906), Drage 1(1927), Družinska Vas 1(1901), Velike Brusnice 1(1914)=7
Goleši	Drage 1(1898)=1
Kuljaji	Krašnji Vrh 1(1926), Malinje 1(1913), Jugorje 1(1898)=3
Brezovica	Drage 1(1903)=1
Sopote	Godmalnik 1(1909)=1
Kamenci	Malo Liješće 1(1928), Bojanci 1(1913)=2
Malinci	Hrast 1(1927)=1
Dragoševci	Malo Liješće 1(1930)=1
Ukupno	45

Tablica br. 14. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama umrlih župe Vivodina³⁹

Mjesto smrti u župi Radatovići	Mjesto rođenja u Sloveniji
Metlika	Metlika 1(1876)=1
Sekulići	Bela Cerkev 1(1878), Grabovlje (Brusnice) 1(1907), Drage 1(1916)=3
Pilatovci	Drage 1(1919), Grabovlje (Brusnice) 1(1885), Metlika 1(1923)=3
Doljani	Drage 1(1899), 1(1916), 1(1928), Krošnji Vrh 1(1917), Hrast 1(1894), Jogurje 1(1929)=6
Kuljaji	Graberje 1(1914), župa Drage selo Štamljevac 1(1897)=2
Radatovići	Drage 1(1930), Vina Vas 1(1904), Krošnji Vrh 1(1913), Bojanci 1(1915)=4
Goleši	Drage 1(1906)=1
Dučići	Perna Gorica 1(1907), Drage 1(1916)=2
Kunčani	Šutna 1(1915), Vina Vas 1(1907)=2
Liješće	Hrasje 1(1911), Kostanjevica 1(1923)=2
Dragoševci	Drage 1(1911), 1(1922)=2
Bulići	Dragatuš 1(1917)=1
Sopote	Krošnji Vrh 1(1918)=1

39 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Radatovići**: Umrli 1859-1886 M 4634 (CD 321), Umrli 1859-1886 M 4635 (CD 321), Umrli 1888-1899, Umrli 1941-1952 M 4635 (CD 321), Umrli 1900-1916 M 4635 (CD 321).

Mjesto smrti u župi Radatovići	Mjesto rođenja u Sloveniji
Keseri	Drage 1(1920)=1
Ukupno	31

Na području župe Kašt zabilježeno je 27 osoba koje su umrle, a rođene su u današnjoj Sloveniji, te 15 osoba koje su ušle u brakove sa Žumberčanima iz župe Kašt, a rođene su u Sloveniji.⁴⁰ Prikaz je u tablicama br. 15 i br. 16.

Tablica 15. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama vjenčanih u župi Kašt⁴¹

Mjesto smrti u župi Kašt	Mjesto rođenja u Sloveniji
Kašt	Brezov Dol 1(1882), Osilnica (Kočevje) 1(1893), Šmarjeta 1(1906), Brvi 1(1931)=4
Brašljeвица	Šempeter 1(1938), Dole (Drage) 1 (1904), Hrast 1(1902), Slamna Vas 1(1885)=4
Keseri	Krašnji Vrh 1(1891)=1
Badovinci	Jugorje 1(1892), Krašnji Vrh 1(1891)=2
Metlika	Metlika 2(1894), 1(1900), 2(1909), 1(1930), 1(1942)=7
Šuma Bošt	Sela (Stopice) 1(1904)=1
Radovica	Radovica 1(1912), 1(1913)=2
Dančulovići	Šentjernež 1(1930), Kranjska 1(1913)=2
Malinci	Rosalnice 1(1917)=1
Jezernice	Rosalnice 1(1918)=1
Dojutrovia	Cerovac 1(1919)=1

⁴⁰ Popis matičnih knjiga koje su korištene iz Hrvatskog državnog arhiva **Kunić**: Umrli 1886-1900 M 3887 (CD 67), Umrli 1875-1885 M 3887 (CD 67), Umrli 1858-1873 M 3887 (CD 67), Vjenčani 1875-1898 M 3887 (CD 67), Vjenčani 1858-1874 M 3887 (CD 67), Vjenčani 1886-1898 M 3887 (CD 67), Umrli 1901-1946 M 4595 (CD 316), Vjenčani 1899-1943 M 4587 (CD 315); **Radatovići**: Umrli 1859-1886 M 4634 (CD 321), Umrli 1859-1886 M 4635 (CD 321), Umrli 1888-1899, Umrli 1941-1952 M 4635 (CD 321), Umrli 1900-1916 M 4635 (CD 321), Vjenčani 1888-1899, Vjenčani 1945-1948 M 4634 (CD 321), Vjenčani 1900-1926 M 4634 (CD 321), Vjenčani 1926-1930 M 4634 (CD 321); **Lipnik**: Umrli 1856-1857, Umrli 1872-1878 M 4621 (CD 319), Umrli 1858-1872 M 4621 (CD 319), Umrli 1878-1914 M 4622 (CD 320), Umrli 1890-1947 M 4622 (CD 320), Umrli 1915-1948 M 4622 (CD 320), Vjenčani 1858-1877 M 4620 (CD 319), Vjenčani 1878-1949 M 4620 (CD 319), Vjenčani 1878-1949 M 4621 (CD 319), Vjenčani 1890-1923 M 4622 (CD 320); **Vivodina**: Umrli 1927-1949 M 4618 (CD 319), Umrli 1900-1927 M 4617 (CD 319), Vjenčani 1858-1878 M 4616 (CD 319), Vjenčani 1879-1900 M 4617 (CD 319), Vjenčani 1901-1935 M 4617 (CD 319), Vjenčani 1936-1949 M 4617 (CD 319), Umrli 1858-1878 M 4617 (CD 319), Umrli 1879-1885 M 4617 (CD 319), Umrli 1885-1900 M 4617 (CD 319); **Kašt**: Umrli 1858-1948 (CD 321), Vjenčani 1887-1942.

⁴¹ Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Kašt**: Vjenčani 1887.- 1942.

Mjesto smrti u župi Kašt	Mjesto rođenja u Sloveniji
Ostriž	Boštanj 1(1919)=1
Ukupno	27

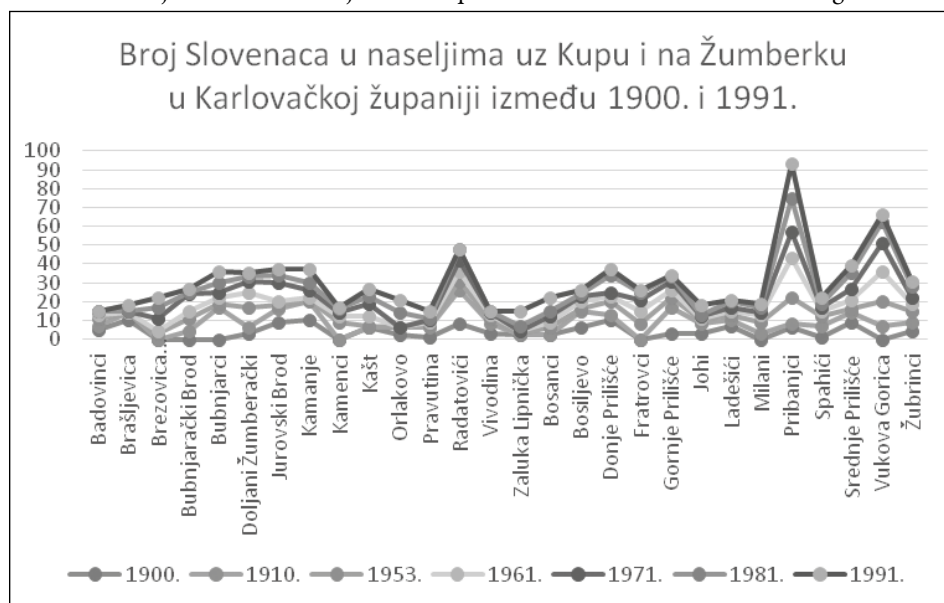
Tablica br. 16. Broj pojedinaca sa slovenskih prostora zabilježen u matičnim knjigama umrlih župe Kašt⁴²

Mjesto življenja u župi Kašt	Mjesto rođenja u Sloveniji
Dančulovići	Dubravica (Podzemelj) 1(1897)=1
Metlika	Maribor 1(1921), Črnomelj 1(1909), Gradac (Podzemelj) 1(1900)=3
Kuljaji	Ravno (Raka) 1(1901)=1
Kašt	Boldraž 1(1919), Griblje 1(1908)=2
Kamenica	Radovica 1(1908)=1
Badovinci	Škernjavec 1(1930), Maribor 1(1939), Boldraž 1(1911), Radovica 1(1919)=4
Brašljeva	Hrast 1(1931)=1
Ostriž	Velika Brežovica 1(1933), Varinja Vas (župa Semič) 1(1938)=2
Ukupno	15

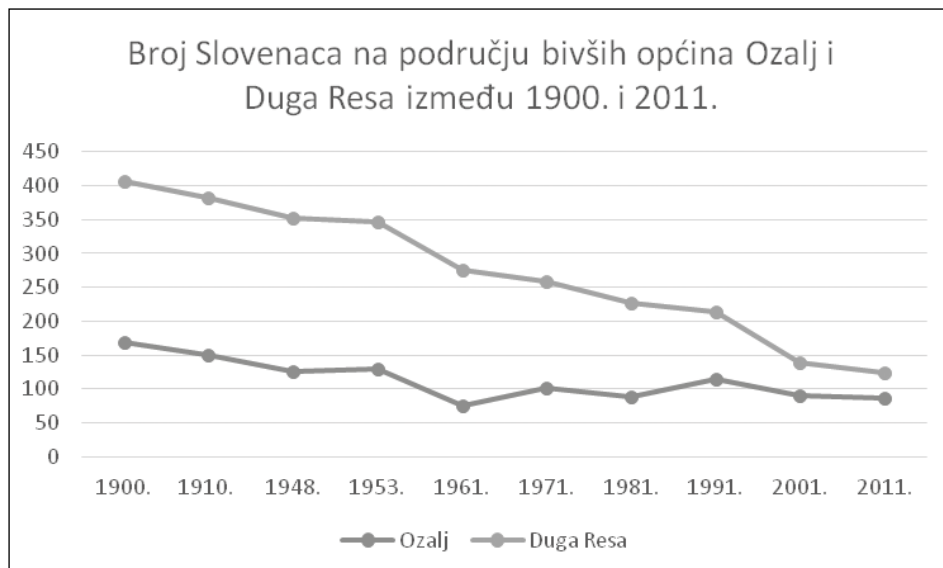
Intenzitet hrvatsko-slovenskih veza bio je prisutan kroz čitav promatrani period (1858-1948). Ipak, čini se da je više brakova i doseljenih osoba bilo u vrijeme Austro-Ugarske, a da se broj nacionalno mješovitih brakova smanjio u vrijeme Kraljevine SHS, odnosno Kraljevine Jugoslavije. O broju doseljenih Slovenaca na današnje ozaljsko i dugoreško područje govore i popisi stanovništva. U grafu br. 1 vidljiv je broj Slovenaca u naseljima uz Kupu i na Žumberku u periodu između 1900. i 1991. godine.⁴³

42 Hrvatski državni arhiv, Zagreb; Župa **Kašt**: Umrli 1858.- 1948. (CD 321).

43 Jakov Gelo, Ivan Crkvenčić, Mladen Klemenčić, *Narodnosni i vjerski sastav stanovništva Hrvatske: 1880-1991. po naseljima*, Zagreb 1998.

Grafbr. 1. Broj Slovenaca u naseljima uz Kupu i na Žumberku od 1900. do 1991. godine

Iz grafa 1 jasno je vidljivo da je broj Slovenaca na području Karlovačkog pokuplja i Žumberka bio najveći u selima Radatovići, Donje Prilišće, Gornje Prilišće, Pribanjci, Kamanje, Jurovski Brod, Bubnjarci i Vukova Gorica. Radi se o nešto većim selima, pa je jasno da je broj Slovenaca bio u tim naseljima veći nego u malim žumberačkim zaseocima ili omanjim selima uz Kupu. U grafu br. 2 vidljiv je opći trend opadanja broja Slovenaca na području općine Duga Resa i općine Ozalj od 1900. do 2011. godine, a posebno u posljednje dvije dekade (2001. i 2011). Razlog tome je uspostavljanje dvaju neovisnih država i sve manji broj nacionalno mješovitih brakova, poslovno-gospodarskih veza i drugih tipova međusobnih dodira.

Grafbr. 2. Broj Slovenaca na području bivših općina Ozalj i Duga Resa

Broj stanovništva u Hrvatskoj koje se deklarira kao Slovenci opada i na prostoru cijele Hrvatske, a ne samo na ovdje promatranom području. Mnogo je razloga za to, a neki od njih su i zabilježeni u daljnjem tekstu.

Ljudi o ljudima

Pri proučavanju života uz slovensko-hrvatsku granicu postoje određene zakonitosti koje su važne da bi se ovdje analizirana tematika mogla sagledati. Važno je uzeti u obzir da se slovensko-hrvatska granica uglavnom oblikovala na nerazvijenim i perifernim prostorima, koji su pokazivali znakove demografske ugroženosti. Osim toga, granica je utjecala i na odnose na lokalnoj razini te su zamijećeni sljedeći negativni učinci: (1) problem dvovlasništva i upravljanja njime; (2) problem uslužnih obrta i trgovine; (3) problem školstva; (4) problem prakticiranja vjere; (5) problem izmjene radne snage. Pograničnom je stanovništvu otežana i osnovna prekogranična komunikacija⁴⁴ koja je postala teža ulaskom Slovenije u schengenski prostor krajem 2007.⁴⁵

Povijesna situacija, koju su prikazali kazivači u svojim životnim pričama pokazuje apsolutno drugačiju sliku nego je to situacija danas. Povijest promatranog prostora, kao i kazivači, naglašava da je uvijek postojalo zajedništvo te da je život prije 1991. godine

⁴⁴ Klemenčič, „Slovensko hrvaška obmejna regija...“, n. dj., 9-12.

⁴⁵ Kristina Riman i Barbara Riman, „Hrvatariji v slovenski književnosti“, *Slavistična revija : časopis za jezikoslovje in literarne vede* 64/3 (2016), 136.

tekao bez ikakvih ograničenja ili prepreka. Danas je granica element smetnje,⁴⁶ ali i smutnje u njihovom svakodnevnom životu, a prije svega u spontanim prekograničnim aktivnostima.⁴⁷

Suživot ljudi u pograničnom slovensko-hrvatskom prostoru u povijesti vidljiv je iz svakodневnih malih događanja od kojih se sastoji život: od zajedničkog rada na polju pa do veselica ili drugih elemenata koji se mogu okarakterizirati kao poveznice među stanovništvom.

Vladimir Klemenčič⁴⁸ kao jednu od važnijih karakteristika suživota ističe ženidbene veze brojnog hrvatskog i slovenskog stanovništva, čime dolazi do utvrđivanja i jačanja veza stanovništva s obje strane granice. Etnolozi i antropolozi navode i neke druge elemente: sport, sajamska događanja, hodočašća, ali i uživanje na rijeci Kupi.⁴⁹

Rodbinske veze

Najvažniji element spajanja i suživota jest zapravo osnivanje obitelji, a to je karakteristika znakovita za cijeli pogranični slovensko-hrvatski prostor.⁵⁰ To je ujedno i vidljivo iz prije donesenih podataka prikupljenih iz matičnih knjiga pograničnih župa.

Naime, bez granice, u današnjem smislu riječi, prekogranična mjesta promatranog geografskog prostora bila su mjesta gdje su živjele potencijalne udavače, odnosno ženici, a radi suživota već na prije spomenutim područjima bilo je najnormalnije da se mladi upoznaju i vjenčaju.

Međusobnu povezanost obje strane Kupe i žumberačko-metličkog područja potvrdili su kazivači koji uglavnom napominju da su hrvatsko-slovenski odnosi uz Kupu bili manje-više obiteljski odnosi, odnosno da su sva domaćinstva bila rodbinski vezana (N.V., rođen 1950, Prilišće). To potvrđuje i J.V. rođen 1946. u Prilišću koji ističe da uz Kupu nije bilo kuće koja nije imala neku „prekokupsku“ vezu. O tome kako je bio najnormalnije da se ljudi žene iz susjednih mjesta govori i sjećanje kazivača S.V. iz Pribanjaca:

46 Knežević Hočevar, „Nekateri razmisleki...“ n. dj., 33.

47 Kržišnik Bukić, *Slovensko-hrvaški obmejni prostor: življenje ob meji*, n. dj., 89

48 Klemenčič, „Slovensko hrvaška obmejna regija...“, n. dj., 9.

49 Marjetka Balkovec-Debevc, „Črnomelj v kulturnem in družbenem utripu (od druge polovice 19. stoletja do druge svetovne vojne“, u: *Mesto in trg na meji: 9. vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo = Grad i trg na granici: 9. hrvatsko-slovenske etnološke paralele*, Alenka Černelič Krošelj et al., ur. Ljubljana 2006, 213.

50 Jasna Čapo, „Hrvatsko-slovenski brakovi uz rijeku Surtlu“, u: *Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije – (5)*, Ingrid Slavec & Tatjana Dolžan ur., Ljubljana 1988, 114-135; Barbara Riman, „Doseljavanje stanovništva iz slovenskih krajeva u Čabarski kraj na temelju zabilješki u knjigama Status animarum“, *Migracijske i etničke teme*, 29/1 (2013), 63-88; Barbara Riman, „Doseljavanje stanovništva iz slovenskih krajeva u župe Središnjeg kraja i Kupske doline na temelju zabilješki u knjigama Stanje duša od sredine 19. do sredine 20. stoljeća“, *Migracijske i etničke teme* 30/1 (2014), 95-124; Filip Škiljan, *Slovenci u Krapinsko-zagorskoj županiji*, Varaždin 2016.

„Moj se otac oženio Hrvaticom iz Bosiljevačkih Sela. Bio je to hrvatski brak. Moja sestra Ana udala se u Učakovce i kasnije je nastavila živjeti u Ljubljani. Ja sam se 1977. godine oženio za Jožicu, Slovenku iz Sečeg Sela koja je došla živjeti u moju kuću. Mladi su se upoznawali u školi i na druženju na Kupi.“

No to nije jedinstven slučaj. Svi su kazivači uglavnom govorili o tome kako se nekoliko generacija unazad ljudi međusobno vjenčavali. Kazivač N. P. rođen u Pribanjcima 1949. godine u svojem sjećanju pokazuje svu raskoš tog prekokupskog povezivanja:

„Moj pradedu zvao se Miho Prokšelj i rođen je 1851. u Učakovcima, tri kilometra od Vinice. Otišao je na rad u Ameriku i kada se vratio kupio je kuću u kojoj sada ja živim. Prababa je bila iz Vinice, ali su kuću kupili u Pribanjcima, na Kupi. I djed Ignac se oženio Slovenkom iz sela Vukovci. Moja teta Katica udala se u Vinicu, a otac je preuzeo imanje.“

Kazivaču A.G. rođenom 1951. godine u Bubnjarcima su i prabaka i pradjed Slovenci, koji su se vjenčali na hrvatskoj strani Kupe, a svjedoči da nisu bili izuzetak:

„Mješovitih brakova u Bubnjarcima bilo je more. Ljudi su radili u Sloveniji, tamo su se rađale ljubavi.“

Postoji razlika između povezivanja na bračnoj osnovi iz sela koja su uz Kupu sa stanovništvom koje je živjelo na Žumberku. Prema kazivaču J. G. rođenom 1928. u Golešima Žumberačkim:

„U ono vrijeme mojeg djetinjstva nije bilo mnogo slovensko-hrvatskih brakova. Zbog crkve je bio pritisak, jer popovi nisu dali da se uzimaju grkokatolici i rimokatolici. Sada brakova ima mnogo više.“

To je potvrdio i kazivač N.D. rođen 1963. u Liješću:

„U našem je kraju svega osam ili devet bilo brakova u kojima su bili Slovenci ili Slovenke sa Žumberčanima. Tek šest ili sedam ih je bilo sa Hrvatima. Ljubavi su se stvarale preko ljeta, u vrijeme kada su Slovenci dolazili kao žeteoci, ali i onda kada su Žumberčani odlazili prodavati svoje proizvode u dolinu Krke u Sloveniju. Kod sklapanja braka bio je princip da se poštuje muževa volja. Do stvaranja Kraljevine Jugoslavije broj tih brakova bio je znatno manji. Grkokatolici su tražili i u udaljenijim zonama svoje partnere. Međusobno su se ženili grkokatolici, pa i s onima iz udaljenijih područja, iz Tomaševaca i iz Mrzlog Polja.“

Na prostoru Žumberka zabilježeno je povezivanje stanovništva prema vjeroispovijesti. Je li tko bio sa slovenske ili hrvatske strane to nije bilo važno, već je važna bila vjera. O tome svjedoči i činjenica da su se stanovnici Žumberka povezivali s grkokatolicima na prostoru Bele krajine.

„Mi u Liješću svugdje susjede imamo Slovence. Mi sa Slovencima nikada nismo imali problema. Zajedno smo pasli krave i oni nikada ništa nisu željeli ukrasti. I zemlje smo imali na njihovoj strani. Da bi se negdje došlo trebalo je redovito prolaziti kroz njihova sela, a svi su znali tko je tko. Odnosi su bili tako dobri da smo na Uskrs i na Božić mi odlazili njima, a oni su nama dolazili na naš Uskrs i na Božić. Krsne slave smo slavili i oni su nas posjećivali.“ (N.D., r. 1963. u Liješću)

Gospodarske veze, sajmovi i zabave

Osim ženidbenih veza, postojali su različiti drugi vezni elementi. Jedan od važnijih bili su sajmovi održavani s obje strane Kupe. Osnovni cilj sajma, trgovanje, obično je preraslo u važan društveni događaj. Na sajmovima su se ljudi susretali, izmjenjivali novosti te se međusobno upoznawali. Vrijedila su posebna pravila i modeli ponašanja.⁵¹ Sajmove i susrete na njima su spominjali gotovo svi kazivači.

„Svaki tjedan u noći sa četvrtka na petak išlo (se) kolima prema Karlovcu. Slovenci iz Bele krajine isto su tako odlazili na te sajmove. Odlazili su skelom preko Kupe i onda za Karlovac, a ponegdje gdje nije bilo skele prelazili su gazom.“ (J. V., r. 1946, Prilišće)

Kazivač A.G. rođen 1951. u Bubnjarcima navodi:

„Slovenci su išli u Karlovac petkom. Odlazile su na sajmove cijele karavane konja i volova. To je prestalo negdje krajem šezdesetih. Postojali su profesionalni goniči stoke (hamani) koji su stoku iz Karlovca gonili prema Kočevju, Ribnici, a neki puta i dalje. U Metliku smo na sajam odlazili mi i sva sela do Zorkovca i Trga kod Ozlja. Odojke smo ondje prodavali svaki drugi utorak, a ondje je bio veliki stočni sajam. [...] Ja osobno i danas idem svaki drugi utorak na sajam u Metliku da bih vidio ljude s kojima sam nekada radio.“

Sajma u Metlici prisjeća se i kazivač N.D. rođen 1963. godine u Liješću, čijim je roditeljima sajam bio od egzistencijalne važnosti:

„Otac se bavio trgovinom krava i volova koje je uglavnom prodavao u Sloveniji. Stoku je plasirao na sajmu u Metlici koji se održavao svakih 14 dana utorkom. Talijani su ondje otkupljivali stoku i vlak je stoku odvozio u Italiju. Sav je kraj zato živio od stoke, a čitav je Žumberak bio pokošen.“

No sajmišni su se dani održavali i u drugim prekokupskim mjestima u Sloveniji. Tako je poznat bio sajam u Vinici gdje su dolazili nakupci. Bio je to osobito veliki stočni sajam. Nakupci su bili mesari, a bilo ih je i iz Rijeke i iz Italije. Još početkom pedesetih

---

51 Balkovec-Debevc, „Črnomelj v kulturnem...“, n. dj., 219.

postojale su trajbe, goniči stoke koji su stoku gonili od Vinice sve do Rijeke (J. V., r. 1946, Prilišće).

Sajmovi u Vinici održavani su od 1975. godine i

„bili [su] nevjerovatno posjećeni. [...] Tek kasnije je zaživio i sajam u Bosiljevu, ali nikada nije bio toliko ekonomski snažan kao ovaj u Vinici. Trajao je do 1990. godine, a dolazili su Srbi s Korduna. Kada su oni prestali dolaziti i sajam je propao.“ (S. R., r. 1956, Pribanjci)

Stanovništvo se susretalo i tijekom slobodnog vremena, odnosno drugih događanja kada su se mogli bolje upoznati. Tako se N. V., rođen 1950, iz Prilišća prisjetio svakodnevnih situacija:

„Moj ujak koji ima 90 godina podrijetlom je iz Ž. (Slovenija, op. a.), od preko. Dolazio je tu kod nas i svirao drmež koji i mi sviramo. Ljudi su se družili i prilikom poljoprivrednih radova jer su Slovenci pomagali Hrvatima i obrnuto, ali i prilikom mljevenja žita i pšenice u mlinovima na Kupi. Tri su bila mlina s naše strane od Vinice do Mrzljaka, a dva mlina s njihove strane. Hrvati su osobito često imali vinograde u Sloveniji. U prošlosti su Slovenci bili oslonjeni na ovu stranu Kupe jer je ovdje, kroz Prilišće prolazila cesta Lujzijana, pa su oni dolazili kod nas kupovati robu koja je dolazila iz Češke, Italije i Austrije.“

I kazivačica M. Č. rođena 1940. u Adlešićima, sada u Prilišću, sjeća se važnosti mlinova. Kazivačica je rođena u Adlešićima, a mlin su imali na hrvatskoj strani te je postojao poseban postupak:

„[...] postojao je pisak (zviždaljka), pa bi mlinar došao iz Hrvatske čamcem i prenosio stvari ili prevozio ljude preko Kupe. Mljeo je materijal u Hrvatskoj i vraćao bi ga za dva ili tri dana.“

Poslovne veze

Gospodarsko-trgovinske veze nisu bile jedini razlog prelaska granice. Obrtnici su u potrazi za poslom često odlazili na drugu stranu te je zabilježeno da su iz Hrvatske odlazili u Črnomelj, ali i sa slovenske strane u Hrvatsku. Zabilježeni su trgovci (pokućarci), brijaići, gostioničari, a posebnu ulogu u hrvatskoj povijesti su imale djevojke koje su iz slovenskih krajeva odlazile u veće gradove, ovdje u Karlovac, raditi kao sluškinje.⁵² To su potvrdili i kazivači, pa su zabilježeni dolasci *šoštara* (*šuštara*) (M. Č., rođena 1940. iz Adlešića), *kolara*, *kovača*, *stolara*, te su oni *razvili zanatstvo* (J. V., r. 1946, Prilišće).

O doseljavanju Slovenaca u Žumberak radi posla piše i Dragan Vukšić u svojoj knjizi o Žumberku:

52 Balkovec-Debevc, „Črnomelj v kulturnem...“, n. dj., 220.

„Promenama uslova života i iseljavanjem otvorio se i obrnuti proces, doseljavanje u Žumberak. U Žumberak su se prvo počeli doseljavati Slovenci, u zapaženijem broju posle Prvog svetskog rata, odnosno stvaranja Jugoslavije, pre svega zanatlije (zidari, moleri, tesari, krovopokrivači). Dolazili su više puta, radili svoje zanatske poslove, upoznawali Žumberčane, prijateljevali, ženili se. Počele su da dolaze i cele porodice, na primer trojica obučara naselili su se u Velikom Liješću, Radatovićima i Pilatovcima. Tridesetih godina dvadesetog veka bila su u opštini Radatovići 83 Slovenca, najviše u Dragoševcima, Doljanima i Pilatovcima, 6-10% od ukupnog broja stanovnika. Sa svoje strane dodajem da sam uglavnom dobro poznao te doseljenike i pripadnike njihovih porodica, a moja tetka po ocu se i udala za Slovenca, kolara iz Podzemlja. Potvrđujem i da osim teških uslova života koje su delili sa Žumberčanima nisu imali nikakvih verskih i nacionalnih problema. Neki od Slovenaca i Hrvata su govorili svojim iskvaranim dijalektom, „obogaćenim“ žumberačkim, a drugi su više prihvatili žumberački dijalekt. Sećam se da je jedan stariji čovek rekao: ‘Sam bog da su došli – ne treba im veće kazne od života u ovoj vukojebini i među ovim našim lopovima’. Moj tetak je bio dobar primer u svakom pogledu. Nije prihvatao žumberački dijalekt, bio je suviše radan i nije imao vremena za prazne kafanske razgovore. Na vreme je dobio i jednu težu lekciju. Pripremio je građu za gradnju kuće na zemljištu koje je tetka nasledila u selu Kuljajima. Niko mu ništa nije govorio, ali kad je gradnja mogla da počnem, građa je preko noći nestala. To je značilo da u Kuljajima nije poželjan. Svi su sve znali – i ko je i zašto to uradio, ali se ništa nije moglo dokazati.“⁵³

Ono što je kasnije evidentirano kao problem je bila i izmjena radne snage nakon 1991. Godine.⁵⁴ Naime na promatranom prostoru slovenski su krajevi imali vrlo važnu ulogu u zapošljavanju stanovništva. To se intenziviralo 60-tih i 70-tih godina 20. stoljeća kada je došlo do industrijalizacije Slovenije te je tom prilikom u slovenska mjesta počelo odlaziti sve veći broj ljudi koji su živjeli s druge strane. To je utjecalo i na izbor škole. Tim ekonomskim migracijama kazivači daju mnogo prostora u svojim životnim pričama.

„U vrijeme Jugoslavije mnogo je ljudi bilo s našeg područja zaposleno u Sloveniji, ponajviše u Vinici, Adlešićima, Semiču i Črnomelju. Slovenci su bili pametniji od nas. Oni su slali male pogone u sela, izvan gradova.“ (N. V., r. 1950, Prilišće)

„Što se tiče radnih mjesta svega ih je 5% bilo zaposleno na dugoreškom području, uglavnom na administrativnim poslovima i u trgovini. U Sloveniji je bila industrija, kod nas je nije bilo. [...] U ovaj naš kraj uz Kupu dolazili su autobusi praktički na naše pragove i vozili nas u Sloveniju na posao. Najisplativiji su bili dnevni migranti jer se njima nije trebalo davati stanove kao jeftinoj radnoj snazi iz zapadne Bosne. Našima uz Kupu je trebalo plaćati samo autobusne karte. [...] Od Grabrka (iznad Bosiljeva, op. a.) do Ozlja svi su bili zaposleni u Sloveniji.“ (S. R., r. 1956, Pribanjci)

53 Dragan Vukšić, *Žumberački uskoci, uniženje i odnarođivanje*, Zagreb 2015, 457-458.

54 Klemenčić, „Slovensko hrvaška obmejna regija..., n. dj., 9-11.

U Metliki je bila vrlo jaka tekstilna industrija te se stoga mnogo mladih usmjeravalo u škole kojima bi kasnije lakše dobili zaposlenje. Tako se kazivač F. C. rođen 1935. u Reštovu kod Kamanja sjeća:

„Tek u srednju školu su neki iz kamanjskog kraja odlazili u Metliku. Odlazili su u Srednju školu za obrazovanje tekstilnih radnika budući da su dvije tekstilne industrije bile u Metliki (Beti i Komet). Radnici su u najvećoj mjeri odlazili u Sloveniju [...]. Samo u IMV-u u Novom Mestu iz općine Ozalj odlazilo je svakodnevno 8 autobusa u tri smjene. Općina Ozalj je imala najmanje 40% stanovništva koji su bili zaposleni u Sloveniji. Čak 39% naše djece nakon osmog razreda odlazilo je na dalje školovanje u Sloveniju. Tako je bilo do 1990. Svi su radili u Sloveniji. Nije bilo prepucavanja i svi smo bili jednaki u to vrijeme. Naši su ljudi dobivali posao mnogo teže u Karlovcu negoli u Črnomelju. I zdravstveno smo bili vezani na Metliku. Djeca su se radala i u Karlovcu, ali ih je mnogo rođeno u Novom Mestu. Naše su žene radile u Metliki, pa su i djeca rođena ondje. Naš je kraj bio ekonomski vezan za Sloveniju. Metlika je bila trgovački centar. Radatovići su bili još više vezani na Metliku budući da su ceste do Ozlja bile nikakve.“

Prema Metliki je gravitiralo i stanovništvo Žumberka.

„Mi smo bili okruženi sa svih strana Slovenijom. Bili smo orijentirani na Metliku. Metliku su podigli Žumberčani. [...] Ozalj nam za razliku od Slovenije nije ništa dao. Poštu i mjesni ured smo imali u Radatovićima, a doktor je bio u Metliki, radati se odlazilo u Novo Mesto. [...] Svi naši su radili u Metliki u Kolpi, u Beti, u Kometu.“ (J. G., r. 1928, Goleši Žumberački)

O toj povezanosti su govorili i drugi kazivači sa Žumberka.

„Mi svaku hrvatsko-slovensku trzavicu jako osjetimo na našoj koži. Svi smo bili 100% zaposleni u Sloveniji. Danas je s radatovičkog područja u Sloveniji zaposleno svega 10 ljudi, a ima nas 198. U pogonu Kolpe u Radatovićima zaposleno je 35 ljudi.“ (N. D., r. 1963, Liješće).

Mnogi su zaposlenici uspostavu samostalnih država osjetili kako radi problema sa svojim statusima, eventualnim otpuštanjima tako i s komplikacijama sa zdravstvenim osiguranjem, socijalnim osiguranjem, uređivanjem rezidencijalnog statusa i sl. Promjene među državama su osjetili i kazivači.

„Sve se jako promijenilo 1990. Mnogi su tada dobili otkaze, ali ja sam imao sreće i ostao delati.“ (A. G., r. 1951, Bubnjarci)

„Puno je ljudi radilo na slovenskoj strani. Iz Žunića je išlo pet autobusa u Črnomelj i Metliku. Sjećam se da je iz Ladešić Drage išao rudarski autobus. Ja sam ostala delati 1990. Puno Hrvata je moralo otići. Bilo ih je koje su dobile otkaze u Iskri, imale su godine, ali nisu imale staža. Jedino ako si imal staru mamu ili tatu Slovenca, onda si mogao ostati. Mi smo si koje smo bile Slovenke, dignule krsne listove da smo Slovenke. Ja danas imam oba državljanstva. Slovenka sam po nacionalnosti.“ (M. Č., r. 1940, Adlešići)

O lošim odnosima prema zaposlenima, ali i općenito o promjenama svjedoči i kazivač F. C. rođen 1935. u Reštovu kod Kamanja

„Nakon uspostave samostalne Slovenije i samostalne Hrvatske odnosi su se promijenili. Vlak je prestao funkcionirati kao prije. Prije je postojala direktna linija Ljubljana – Karlovac, ali je to ukinuto. Do Črnomelja su nekada vozile brojne linije, sada tek pokoja, a i do Metlike ne voze linije kao prije. Najgore je bilo što su počela otpuštanja hrvatskih radnika. Vrlo nekorektno je postupano s Hrvatima. Otpremnina nije bilo, a svi radnici koji su ostali počeli su raditi na određeno vrijeme. Svojima su davali dobre otpremnine.“

Zbog toga što su radili u Sloveniji danas mnogi stanovnici pograničnih mjesta imaju zdravstveno osiguranje u Sloveniji, a i mirovine primaju iz Slovenije, što onda dodatno otežava i onako njihov marginalni položaj u Hrvatskoj. Čini se važnijim spomenuti da su kazivači kao ekonomske centre spominjali slovenska mjesta, a rjeđe su se kao ekonomske migracije slovenskog stanovništva spominjali hrvatski krajevi. Potvrdu sjećanjima kazivača pronalazimo i u različitim istraživanjima koja su zabilježila da je i nakon 1991. godine jedan od učestalijih razloga za prelazak granice sa Slovenijom bio stalni ili povremeni radni odnos.⁵⁵

Poznata je činjenica da je stanovništvo iz slovenskih krajeva odlazilo na rad u Hrvatsku kao sezonski radnici. Odlazili su prije svega da poboljšaju ekonomski položaj radom ili trgovanjem u hrvatskim zemljama. O samom tijeku sezonskih migracija pa tako i tko se na njih odlučivao je ovisilo o specifičnim lokalnim prilikama. Kočevljani i Ribničani⁵⁶ (pa i Belokranjci i Kostelčani) su zarađivali torbarenjem i prodajom proizvoda od drva, a ljudi iz sela od Žumberačkog gorja, od Kostanjevice do Čateža i Velike Doline odlazili su u Hrvatsku vršiti žito. Iz Vinice su seljaci odlazili kositi u Bjelovar, Fužine⁵⁷ i Petrinju.⁵⁸ Upravo se i sličnih poslova koje je dolazilo obavljati stanovništvo

55 Kržišnik Bukić, *Slovensko-hrvaški obmejni prostor: življenje ob meji*, n. dj., 99.

56 Upravo su oni imali poseban položaj. Naime još im je car Fridrik III 23. listopada 1492. godine s namjerom da im pomogne radi osmanskih pustošenja njihova kraja, izdao Hausierpatent (krošnjarski patent) te im je bilo dozvoljeno izvoziti životinje, platno i drvene predmete koji su izrađivali doma. Kasnije je taj privilegij bio više puta potvrđivan. Prije svega se to pravo odnosilo na hrvatske krajeve te druge pogranične krajeve, ali su kasnije krošnjari odlazili sve dalje. Tako ih u početku 18. stoljeća pronalazimo u Koruškoj, Salzburgu a odlazili su i u Nizozemsku. Patent je ostao važeći sve do kraja Austro-Ugarske. Krošnjarenje je svoju važnost počelo gubiti u prvoj polovici 20. stoljeća kada dolazi do razvoja željeznica i cesta te razvojem trgovina te se potreba za krošnjarima počela gubiti, ali krošnjari koji su prodavali prije svega svoje proizvode su i dalje ostali vrlo traženi. (Marina Gradišnik i Nena Židov, *Križem svajt so se podal, pa sujo ruobo ponujal: pregled ribniškega krošnjarenja od patenta leta 1942 do danes: in razstava Slovenskega etnografskega muzeja Ribniško suhorobarstvo, nesnovna kulturna dediščina Slovenije: 9. marec – 8. maj 2016*, Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 2016)

57 Zajc, *Gdje slovensko prestaje...*, 316-317.

58 Vrlo veliku skupinu sezonskih migranata su činili hrvatarji. Usp. Riman i Riman, „Hrvatariji v...“, n. dj., 315-324; Marjan Drnovšek, „Slovenski izseljenci na Hrvaškem do 1914“, u *Slovinci v Hrvaški*, Vera Kržišnik-Bukić ur., Ljubljana 1995, 110; Vera Kržišnik-Bukić, „O narodnostnem in kulturnem samoorganiziranju Slovencev na Hrvaškem v 20. stoletju“, u: *Slovinci v Hrvaški*, Vera Kržišnik-Bukić ur., Ljubljana 1995, 136-137.

iz slovenskih krajeva prisjećaju kazivači sa Žumberka. Tako se kazivač N. D. rođen 1963. u Liješću prisjeća:

„Hrvati iz doline Kupe dolazili su kod nas sijati pšenicu i raž, a kosci su dolazili redovito iz Slovenije, iz Gabrja, Brusnica, Jogurja i Suhora.“

Obrazovanje

Važnu ulogu u životu današnjih pograničnih sela imala je i škola, odnosno obrazovanje. Već je spomenuto da je dio djece nakon završene osnovne škole dolazio u Sloveniju, ali zabilježeno je i da su se djeca odlazila u osnovnu školu koja im je bila bliže bez obzira na to je li bila na slovenskoj ili hrvatskoj strani. To je i jedan od problema koji se navodi nakon osamostaljenja Slovenije i Hrvatske. Učenici više nisu mogli pohađati škole koje su bile najbliže njihovim domovima već su morali odlaziti u udaljenije škole. Tijekom školovanja jezik nije bio problem jer se uglavnom njegovao dijalekt, a to su potvrdili i kazivači.

No potrebno je sagledati i vanjski čimbenik, a to je činjenica da je nakon osamostaljenja došlo do promjena u demografskoj strukturi, odnosno da je došlo do doseljavanja prognanika iz ratom zahvaćenih hrvatskih krajeva. Dolazi i do mijenjanja hrvatskog jezika, do određene prenamaglašene čistoće hrvatskog jezika, a posljedično su onda i djeca u školama postala izloženija utjecaju hrvatskog standardnog jezika. Još jedan veliki faktor su i govornici dijalekta. Čini se da su se oni kao govornici domaćeg govora osjećali kao manje vrijednima.

Pogranično je stanovništvo svjesno toga problema, pa je prilikom istraživanja zabilježeno i ovo mišljenje stanovnice Paunovića

„Nismo zainteresirani za učenje ‘unega’ ‘domaćega’ jezika v šoli. S tem jezikom ni prihodnosti. Otrokom škodi. Če bi sedaj imela vnuke, bi z njimi govorila slovensko. Sama sem prve štiri razrede OŠ hodila na Hrvaško. Iz čisto praktičnih razlogov. Bližje je bilo. Od 5. do 8. razreda pa sem hodila v Sloveniji.“⁵⁹

O tome koliko je obrazovanje utjecalo na produbljivanje prekograničnih odnosa pokazuje i primjer kazivača S. R. rođenog 1956. u Pribanjcima, koji je

„nakon srednje škole dobio stipendiju Belta i nastavio svoje školovanje u Ljubljani. Sve nadarene učenike iz Hrvatske, pogotovo iz ovih krajeva gdje se nije znalo gdje počinje hrvatsko, a prestaje slovensko, Slovenci su tako pretvarali u Slovence.“

59 Miran Komac, Mojca Medvešek, *Percepcija slovenske integracijske politike: „uskoško“ prebivalstvo v Beli krajini, etnična diskriminacija v delovnem okolju, izseljevanje in povratništvo Slovencev. Zaključno poročilo*, Ljubljana 2006, 52.

Školu u Vinici polazio je i kazivač N. P. rođen 1949. u Pribanjcima, što je kasnije odredilo i njegovo srednjoškolsko obrazovanje kao i mjesto odlaska na fakultet, a djelomično je utjecalo i na identitet. Školu u Vinici pohađao je i njegov otac:

„On je išao u osnovnu školu u Vinicu, a kasnije u Črnomelj. I ja sam išao u viničku školu, a gimnaziju sam završio u Črnomelju. Prvu godinu sam stanovao kod rođaka u Črnomelju, a kasnije sam se vozio. U Ljubljani sam završio Fakultet političkih nauka. Nakon toga sam radio u Ljubljani [...] Škola je puno utjecala na jezik. Ljudi sada puno više govore književno nego prije sto godina. Najveća je podjela nastupila devedesetih. Čak i kada međusobno govorimo dominantan je jedan loš slovenski jezik koji je sličan hrvatskom. Na to je utjecalo mnogo majki iz Slovenije i činjenica da je većina nas živjela u Sloveniji. Čak i Slovenci s one strane Kupe govore loš slovenski govor.“

Nije on jedini koji tvrdi da se dijalekt gubi te da se mladi sve rjeđe služe dijalektom:

„[...] zbog utjecaja škole, radija i televizije hrvatski i slovenski, odnosno naši dijalekti uz Kupu koji su bili vrlo slični, međusobno su se udaljili. Posebno se to osjetilo kod mlađih generacija. [...] U šali kažem da treba proći još jedna generacija i na Kupi ćemo razgovarati engleski.“ (J. V., r. 1946, Prilišće)

U školu u slovensko mjesto su odlazili i stanovnici žumberačkih sela. Tako je kazivač N. D. iz Liješća (r. 1963) odlazio u školu u Suhor. Na tu je odluku utjecao otac koji je

„[...] odlučio je da ću ići u školu u Suhor u Sloveniju. Iz Liješća nas je u periodu od 1971. do 1980. 8 išlo u školu u Suhor dok su ostali išli u Radatoviće.“

Čini se da je u ovom slučaju odluku u koju će se školu ići donosili roditelji. Naime, kazivač J. G. rođen 1928. u Golešima sa Žumberka je pri usporedbi njih i Slovenaca izrekao:

„Goleši (su) bili i hrvatsko i slovensko selo. Išli smo zajedno na pašu mi i Slovenci iz Malog Liješća. Mi smo u školu odlazili u Radatoviće, a oni u Suhor u Sloveniju. Moja zidanica se nalazi na slovenskom teritoriju, a kuća mi je u Hrvatskoj.“

Drugi primjeri povezanosti (mostovi, vjera, kupanje na Kupi)

Povezanost se vidi i na različitim drugim primjerima, ali se vidi i želja da se olakša komunikacija, kao npr. most o kojem govori kazivač N. V., rođen 1950, iz Prilišća:

„Ideja o gradnji mosta javila se već 1923. godine. Međutim, most tada nije sagrađen. Postojala je čak i razglednica koju su mještani Prilišća slali na kojoj je bila nacrtana idejna skica mosta, ali je ta ideja realizirana tek 1955. godine. Novi betonski most podignut je 1983/1984, kada se srušio do kraja stari most.“

To je most koji je ovisno o politici spajao ili razdvajao. U vrijeme Jugoslavije su mladi s obje strane granice skakali s mosta u Kupu.

O povezanosti dvaju obala kod sela Mrzljaka u svojem je djelu pisao i Nikola Volović:

„Dvije obale povezivala je skela, zvana brod što je čitavoj Kuničkoj župi, a pogotovo Mrzljakima život značila. Prevozila je ljude, kola, stoku, vino, a i po dva voza sijena odjednom kada su poslije rata ovdašnji ljudi išli kositi sijeno u Sloveniju, čak u Kočevje na napuštena imanja prognanih Nijemaca. [...] Brodom su Slovenci petkom prelazili radi odlaska u Karlovac na sajam, a kupili su u kuničkom kraju mnogi i hektolitar crnog vina i mnogo se bačava također prevozilo preko Kupe. Adlešički župnik, velečasni Ivan Štrus, godinama je prelazio Kupu i svake nedjelje u Kuničima služio Svetu misu, a i Kunički župljani odlazili su u crkvu u Adlešiče gdje su mnogi kršteni, prvopričešćeni i krizmani. [...] Ljudi iz Mrzljaka koristili su se u Adlešičima i prodavaonicom, poštom pa i u školu polazili. Tako je bilo do pred tridesetak godina kada je za jednog nevremena popustio vez i brod se teško oštetio kad ga je voda ponijela preko slapa i više nije bio za upotrebu.“⁶⁰

Vrlo je važno mjesto je imala vjera. Tako je neko vrijeme nakon Drugog svjetskog rata župu Prilišće opsluživao rimokatolički župnik iz susjedne Preloke u Sloveniji, što nije rijetkost te je ta pojava zamijećena duž cijele granice. Kazivač N. V., rođen 1950, iz Prilišća prisjeća se da „su često hodočastili u Sloveniju“. To nije novija praksa, već su to običaji koji su se na tom prostoru razvijali dugi niz godina. Slovenski hodočasnici su se s hrvatskima susretali na Žeželju pri Vinici. Hodočasnici iz hrvatskih i slovenskih krajeva su odlazili i u Zilje, Predloko, ali prije svega su odlazili na Tri fare.⁶¹

„Na brdu Žeželj iznad Vinice stoji kapelica u koju dolazi svećenik 8. rujna i na hrvatskom ondje služi misu. Ondje hodočaste Hrvati iz Duge Rese, Karlovca i Slovenci iz cijele Bele krajine. Kod nas su dolazili Slovenci na Svetu Mariju Magdalenu 22. srpnja. Sjećam se da su dolazili Slovenci iz Semiča i da su ondje prodavali kruške na proštenju.“

Tradicije dolaska na hodočašća u Žeželj prisjeća se i S. R. rođen 1956. u Pribanjcima:

„Postojala je i tradicija odlaska na Žeželj. Naši vinogradi se nalaze na Žeželju. Svi su odlazili na Žeželj na 8. rujna. Vani se spavalo, a konji su na sajmu bili ukrašeni. Više od pola hodočasnika dolazilo je iz Hrvatske, iz Tounja, Ogulina, Generalskog Stola i dalje.“

Povezivanje grkokatoličkog stanovništva po vjeri je zabilježeno u manjoj mjeri.

„Naš grkokatolički župnik Hrnjak iz Brašljevice želio je da se pokapamo okrenuti prema zapadu, iako smo se oduvijek pokapali prema istoku. Otac se tome suprotstavio [...] Kada je umrla baka početkom devedesetih taj župnik nije želio doći izvršiti obred, pa smo zvali župnika iz Draga u Sloveniji.“ (N. D., r. 1963, Liješće)

60 Nikola Volović, Josip Volović (ur.), *Prilišće: Kupa, ljudi i tri sela*, Prilišće 1994, 159.

61 Balkovec-Debevc, „Črnomelj v kulturnem...“, n. dj., 224-225.

Među stanovništvom uz Kupu upravo je rijeka imala vrlo važnu ulogu, a prije svega u aktivnom ljetnom druženju: kupanje, vožnja čamcem ili ribolov. „Kao poseban oblik druženja bila su kupanja na Kupi gdje su se kupali i Slovenci i Hrvati“, ističe N. V., rođen 1950. u Prilišću. To su bile ujedno i aktivnosti koje su utjecale na upoznavanje, druženje te eventualno sklapanje prekokupskih brakova.

„Druženja na Kupi bila su osobito zanimljiva – ondje se plivalo, odlazilo u ribičiju, ali najviše su se gledale cure. Mi smo imali nešto duži jezik od susjeda Slovenaca, bili smo više slatkorječivi, nešto manje zakopčani, a i više smo obećavali i plaćali smo runde, pa su se cure radije družile s nama, nego sa Slovencima. Nikada nije bilo komentara – ‘Nemoj s Hrvatima.’ (S. R., r. 1956, Pribanjci)

O odnosu sa Slovencima govori i kazivač Z. S. D. rođen 1952. u Maloj Paki:

„Oduvijek smo bili dobri sa Slovencima. Kupali smo se zajedno u čistoj Kupi, naši su ljudi išli u Podzemelj u crkvu na misu, odlazili su u Podzemelj, u Griblje i u Krasinec na zabave. Dolazilo je i po 100 ljudi. Bili smo kao jedan narod. [...] Moja je prabaka bila Slovenka iz Bedenja. Moja je žena Slovenka. Mi smo 1965. godine kupovali šume u Sloveniji. Mi smo imali tamo, a oni ovdje zemlje. Mojega su sina kada je bio u vojsci zvali Slovenac, a moju su suprugu, koja je Slovenka, u Ljubljani zvali Hrvatica jer je belokranjka.“

No ako usporedimo taj odnos među Hrvatima i Slovencima s odnosom stanovnika Žumberka, čini se da oni imaju kompliciranije odnose i sa Slovencima i s Hrvatima, što potvrđuje kazivač D. V. rođen 1945. u Vukšićima (Radatovići).

„U djetinjstvu mi je otac govorio: Idi kroz slovenačko selo pravo i uspravno i nemoj ni jabuku s grane ubрати. Lične veze su ipak oduvijek bile bolje od zvaničnih crkvenih i nacionalnih odnosa. Sa Slovencima Žumberčani nisu imali problema. Između Žumberčana i Slovenca postojale su značajne razlike, pa oni nisu pretendirali da nas masovno asimiliraju. Hrvati su to željeli. Jezik se kod Hrvata i Žumberčana nije toliko razlikovao, pa su nas Hrvati negirali. Tvrdili su da smo mi potomci senjskih uskoka. Zanimljivo je da su se Hrvati, Slovenci i Srbi prvi puta sreli na Žumberku. Suprotnosti koje su se javljale između jednih, drugih i trećih nisu bile prisutne svakog dana, ali u toj mini sredini se takve stvari usjeku u pamet (svaki sukob, svaka nesuglasica, op. a.). Međutim, tih sukoba je bilo mnogo manje u odnosima sa Slovencima, nego u odnosima s Hrvatima. [...] Nikada kod nas nije bilo granice, a sada postoji granica i još k tome neutvrđena. Dvije se države spore oko komadića teritorija. Mi sada ne možemo u trgovinu u Suhor ili Metliku. Pošto nemam automobil trebaju mi prijatelji. U tom odnosu obje su strane brutalne. Čini mi se da su Hrvati manje brutalni, svjesni da čine nepravdu tom narodu koji je izoliran bez Slovenije. Slovenci, željni da naprave nešto vrijednije od svoje dežele su brutalni i na nama treniraju svoju strogoću kod prelaska granice. Na granici su postavili policajce iz Štajerske koji ne poznaju ovdašnje prilike.“

Granica i odnosi na granici nisu utjecali samo na Žumberčane. Granica je izmijenila sve prije opisane odnose te je u sjećanju ispitanika događaj kada se započelo s kontrolama ostao u lošem sjećanju. Kazivač J. V. rođen 1946. iz Prilišća se prisjeća:

„U osmom mjesecu 1991. održavala se Gasilska zabava tamo preko mosta u Sloveniji. Svake se godine ondje odlazilo. Te smo godine išli ja, ujak i supruga. [...] Tada su već bile uspostavljene granice i nije se moglo prijeći u bilo koje doba preko mosta. Kada smo krenuli od vatrogasnog doma prema mostu zaustavili su nas Slovenci i uputili nas da idemo na Vinicu ili Metliku. [...] Objasnio sam policajcu da ujak živi u Zagrebu, ali da je rođen u Žunićima i da smo mi jedan narod, da smo uvijek bili jednaki i da nam je jezik bio jednak. Na kraju su nas pustili, ali takve neugodnosti ograničile su naša kretanja.“

Loše iskustvo ima i D. V. rođen 1945. u Vukšićima:

„Tako je umro Milan Šajatović iz Kamenice u vinogradu kod Brašljevice. Došao je lekar sa slovenačke strane i sa hrvatske strane i nisu mogli da ustanove tko je nadležan. Naime, da bi se došlo do preminulog trebalo je prijeći komadić slovenskog teritorija. Da stvar bude još apsurdnija čovjek je živio u Metlici. Na kraju je ustanovljeno da su Hrvati nadležni.“

O problemima tko je nadležan susreo se i kazivač J. G. rođen 1928. u Golešima iznio vrlo dramatičnu životnu situaciju u kojoj nije znao koga zvati.

„Najteže mi je bilo kada mi je supruga pala u kući. Zvao sam liječnika u Metliku, a oni kažu da ne mogu preko. Zovem poslije Ozalj, a oni se ne javljaju. Onda sam zvao policiju, pa su iz Kamanja došli po nju i odvezli je u Metliku.“

Kazivači su ogorčeni:

„Nažalost, tamo više nemam nikoga. Idem samo na groblje, pa odem dva ili tri puta na leto u Adlešiče. Jedino idem po penziju tam. Granica je razdvojila ljude.“ (M. Č., r. 1940, Adlešiči)

„Neki ljudi od kada je uspostavljena granica nisu prelazili granicu. Neki od njih su bili komunisti i raspad države su vrlo teško podnijeli. Meni je isto teško kada se moram zaustaviti na granici. Ondje sam prošao 1000 puta i zašto bih se zaustavljao?“ (N. P., r. 1949, Pribanjci)

Zaključne misli

U članku se pristupilo istraživanju pograničnog slovensko-hrvatskog područja iz aspekta povijesnih izvora i prikupljenih intervjua kazivača koji su osjetili promjene nakon 1991. godine na promatranom području.

Prema iznesenim podacima dobivenim iz matičnih knjiga, ali i u prikupljanju intervjua, vidljivo je da je suživot na promatranom području bio vrlo bogat te da je uvođenje tvrde granice prekinulo neke procese koji su bili vrlo razvijeni. U prošlosti je suživot obuhvaćao različite segmente svakodnevnog života na što je ujedno i utjecao. Problemi koje navodi Klemenčič⁶² nastali su upravo u onim segmentima gdje je stanovništvo promatranog prostora bilo i najpovezanije, odnosno, gdje su veze bile najintenzivnije.

Povezivanje među promatranim krajevima se događalo zbog ekonomskih razloga (prije svega ovisnost o mlinovima, sajmovi, ovisnost o industriji i zaposlenju), ali i privatnih (ženidbene veze, obiteljske veze, zabave i sl.). Upravo su te obiteljske i ženidbene veze, koje sežu i do četvrtog ili petog koljena pokazane pri prezentaciji podataka dobivenih iz matičnih knjiga.

Važnost o tome tko je bio rođen s koje strane granice apsolutno nije bila važna, odnosno danas postaje važna isključivo zbog činjenice što je moguće na temelju predaka koji su bili rođeni u Sloveniji tražiti i slovensko državljanstvo, koje za brojne mlade danas ima ekonomsku vrijednost. Naime, oni koji imaju dva državljanstva su u prednosti pred svojim vršnjacima jer se mogu školovati s obje strane granice, a mogu tražiti i zaposlenje u Sloveniji.

Kada se analiziraju intervjui, onda se može zaključiti da pri povezivanju i suživotu nije bilo problema i nije bilo važno odakle su dolazili pojedinci. Osjeća se sjeta za zajedništvom koje je nestalo 1991. godine.

Kada kazivači govore o granici, to je uglavnom u negativnom kontekstu te se osjeća doza nostalgije za prošlim vremenom. Naglasak je na problemima, prije svega stanovnika Žumberka koji su s granicom postali još odsječniji od različitih, za život važnih institucija. Uspostava granice kakva je danas, izmijenila je obiteljske i prijateljske veze, utjecala je na sve čimbenike koji su u prošlosti bili prepoznati kao vezni segmenti preko kojih je promatrani prostor zapravo tvorio jedinstveni povijesno-društveno-kulturni prostor. Mladi danas odrastaju u drugačijim društveno-političkim odnosima i imaju manje mogućnosti za uspostavom prekograničnih prijateljskih veza, koje su se prije njegovale odlascima na sajam, školovanjem na drugoj strani granice ili provođenjem zajedničkog slobodnog vremena na rijeci Kupi. Pod utjecajem različitih vanjskih čimbenika, a prije svega škole i medija, nije sačuvan lokalni govor s kojim su se stanovnici pograničnog prostora identificirali. Mlade generacije se teže sporazumijevaju sa svojim vršnjacima sa slovenske strane, čime se i produbljuje odnos „mi“ – „oni“.

Starije stanovništvo bilo je svjesno razlika koje su postojale među stanovnicima s obje strane granice, ali su te razlike prihvaćali i živjeli s njima. Ističu da nikada nije bilo bitno tko je bio koje nacionalnosti te da su se međusobno prihvaćali, a i neki pojedinci su istakli da su prilikom definiranja svojeg identiteta imali pitanja tko su jer se radi kompliciranih prekograničnih obiteljskih, ali i društvenih odnosa nisu mogli opredijeliti jesu li Hrvati ili Slovenci. U vrijeme Jugoslavije mogli su se deklarirati kao

62 Klemenčič, „Slovensko hrvaška obmejna regija...“, n.dj., 9-11.

Jugoslaveni. Važno je da su stanovnici s hrvatske strane bili ekonomski ovisni o industrijskim postrojenjima sa slovenske strane, a na temelju čega danas i nastaju određeni problemi, kao što je pitanje oporezivanja mirovina ili zdravstveno osiguranje.

Nije bilo važno tko je bio rođen s koje strane današnje granice, odnosno to danas postaje važno isključivo zbog činjenice što je moguće na temelju predaka koji su bili rođeni u Sloveniji tražiti i slovensko državljanstvo. Ono danas ima za brojne mlade ekonomsku vrijednost. Naime, oni koji imaju dva državljanstva su u prednosti pred svojim vršnjacima jer se mogu školovati s obje strane granice, a mogu tražiti i zaposlenje u Sloveniji. O tome kakav je osjećaj i koliko je to normalno imati nekoga u Sloveniji ili iz Slovenije, govori i tvrdnja jedne mlađe kazivačice:

„Moja prabaka je bila Slovenka, žao mi je što nemam slovensko državljanstvo, ali moj tata nije zatražio. Tamo (u Sloveniji op. a.) je sve bolje i napredniji su. Kada su se Hrvatska i Slovenija osamostalile mi smo ostali za 10-20 godina unazađeni. Bilo je grozno. Ljudi su dobivali otkaze, nisu se u Hrvatskoj imali gdje zaposliti. Sada je već bolje, sada ljudi ponovo odlaze raditi u Sloveniju, ponovo postajemo povezani, ponovo je normalno odlaziti u Sloveniju i to svakodnevno.“ (K.P., r. 1983, Kamanje)

Općenito gledajući situaciju treba istaknuti da se stanovništvo pograničnog prostora međusobno pomagalo, da su izgradili komplicirane i multiplastne veze koje djelomično postoje i danas, ali i da su jedni su od drugih prihvaćali ono najbolje. Kao što je kazivač N. D. rođen 1963. u Liješću izrekao:

„Mi smo od Slovenaca naučili i marljivost, a oni su od nas naučili peći pogače i uzgajati ovce.“

SUMMARY

The River and the Mountain, Border, and People: Case Study of the Inhabitants of the Kupa Valley and Žumberak Mountains

The authors describe the life of borderland population along the river Kupa and in the Žumberak mountains before 1991. The basis for the description are personal stories of the informers who were related to Slovenia with family relationships and also archival sources (deaths records and wedding records of the seven Roman-Catholic parishes and two Greek-Catholic parishes extant along Croatian-Slovenian border in Karlovac county. Among the informers there were four women and eleven men, and their oral information had supplemented the archive records and available literature. The authors submit statistical data about the number of Slovenians in the region along the river Kupa and on Žumberak (from Pribanjac to Radatović). Through numerical data about mixed marriages (mixed nationality marriages), and about number of Slovenians (Kranjci) who passed away at the territories under jurisdiction of Croatian parishes

from the mid-19th to mid-20th centuries, the authors make conclusions about the intensity of the cross-border relationships. The paper especially stresses certain ethnological elements of the connections, which were in turn the basis for conclusions about the coexistence at the respective region. The special attention is dedicated to the history of very intensive relationships between Croats and Slovenians and to the problems that came into prominence after the border between Croatia and Slovenia was established. The special problems after this action were double ownership of the land, availability of the shops and craftsmen, availability of the schools, religious practice, and manpower exchange. Family relationships, which were once very common, started to be rather rare after 1991, and bilingualism started to be very uncommon among the younger population. To conclude, we can say that in the past the coexistence was rich, and the problems after independence of the two countries were more pronounced in the regions where the links were more intensive. Authors conclude that in the past in the examined region there was specific local identity founded on the multilevel historical interrelationships.

Keywords: Pokuplje, Žumberak, Croatian-Slovenian connection, border area